

เอกสารวิชาการ

การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต ๒

โดย

คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง
สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙
กลุ่มที่ ๒

เอกสารวิชาการฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมเชิงปฏิบัติการ
หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕

ชื่อเรื่อง การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒

ชื่อผู้วิจัย ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙ กลุ่มที่ ๒

ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษางานวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิสิต อินทมาโน

อาจารย์ที่ปรึกษางานวิชาการ พันเอก อภิชาติ เจริญเขต

คณะกรรมการเอกสารวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกได้ตรวจสอบและอนุมัติให้เอกสารวิชาการฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕

พลตรี

ผู้อำนวยการหลักสูตร

(ชำนาญ ช่างสาด)

ผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

คณะกรรมการสอบเอกสารวิชาการ

พันเอก

(กฤษกมล ธรรมานุกูล)

ผู้อำนวยการกองวิทยาการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

กรรมการ

(นักรบ ระวังการณ์)

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยมหิดล

ดร.

กรรมการ

(ธัญนันท์ แก้วเกิด)

ผู้อำนวยการกลุ่มโครงการพิเศษ (นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ)

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทคัดย่อ

เรื่อง การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒

ผู้วิจัย คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙ กลุ่มที่ ๒

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ ๒) เพื่อศึกษาพฤติกรรมจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองดีของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ และ ๓) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของแกนนำจิตอาสาต่อกิจกรรมจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒

กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย กลุ่มแกนนำ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนบ้านปากน้ำ จำนวน ๒๐ คน และกลุ่มขยายผล ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๑๐ คน และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๑๐ คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย ๑) แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างแกนนำจิตอาสา ๒) แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำ ๓) แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อกิจกรรมจิตสาธารณะ ซึ่งมีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง ๐.๖๗ - ๑.๐๐ และ ๔) โครงการขยะมีค่าสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยปรากฏว่า ๑) การสร้างแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก ๒) พฤติกรรมของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก และ ๓) แกนนำจิตอาสาและกลุ่มขยายผลของโรงเรียนบ้านปากน้ำ มีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะ “ขยะมีค่า สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย” โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควร ๑) กำหนดนโยบายการสร้างแกนนำจิตอาสาให้ชัดเจน ๒) กำหนดคุณสมบัติหรือการพัฒนาคุณสมบัติของนักเรียนที่จะมาเป็นแกนนำให้ชัดเจน และ ๓) ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เป็นคนดีและเป็นพลเมืองที่ดีของชุมชนและประเทศชาติ

Abstract

Title Creating a Volunteer Leader for Good Citizenship of Banpaknam School under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 2

Name Students workshop on Security Psychology Program for School Administrators Offices of the Basic Education Commission, Class 9, Group 2

The objectives of this research were 1) to create a volunteer leader towards being a good citizen of Ban Pak Nam School, 2) to study the behavior of volunteer spirit towards being a good citizen of the volunteer leader of Ban Pak Nam School, and 3) to study the satisfaction of the volunteer leaders on volunteer activities towards becoming a good citizen of Ban Pak Nam School under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 2

The target group consisted of the main group consisting of 20 Mathayomsuksa 2 students at Ban Pak Nam School, and the extension group consisting of 10 Mathayom Suksa 1 students and 10 Mathayom 3 students by choosing a specific pattern. The tools used for collecting data consisted of 1) questionnaire on the formation of volunteer leaders, 2) questionnaire on leadership's public mind behavior, and 3) questionnaire on satisfaction with public psychic activities, which the IOC is between 0.67 – 1.00, and 4) the waste project has the value to enhance the safe environment. Data were analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results of the research showed that 1) the creation of a volunteer leader of Ban Pak Nam School overall and in each aspect were at a high level. 2) Overall and aspect behaviors of the volunteer spirit leaders of Ban Pak Nam School were at a high level, and 3) the volunteer leader and the outcome group of Ban Pak Nam School had satisfaction in participating in the public mind activity “Valuable Waste, Safe Environment” overall at a high level. The school administrators should 1) clearly define the policy of creating a volunteer leader, 2) clearly define the qualifications of the students who will be the leaders, and 3) design the teaching and learning activities for making the quality of learners to be good people and good citizens of the community and the nation.

คำนำ

ด้วยแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ มุ่งการสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต ยกระดับธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการทุกภาคส่วน แบบบูรณาการและปฏิรูปกระบวนการป้องกันและปราบปรามการทุจริตทั้งระบบให้มีมาตรฐานสากล ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรมในสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภายใต้โครงการโรงเรียนสุจริต เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะ ๕ ประการ ได้แก่ ทักษะกระบวนการการคิด มีวินัยซื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียงและจิตสาธารณะ เพื่อรวมพลังกำลังและความร่วมมือในการเปลี่ยนสภาพแวดล้อม ที่นำไปสู่สังคมที่มีค่านิยมร่วมเพื่อต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ

สำหรับโครงการอบรมรุ่นนี้มีความมุ่งหวังเพื่อให้ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์และวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล รอบรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาความมั่นคง หลักการบริหารและการจัดการ การบริหารโดยยึดหลักคุณธรรม นิติธรรม การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า ความโปร่งใส และความพร้อมรับผิด เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ของโลกปัจจุบันในมิติต่างๆ ซึ่งกลุ่ม ๒ ได้รับมอบหมายให้ศึกษาและค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการสร้างแกนนำจิตอาสา เพื่อเป็นผู้นำในการดำเนินงานกิจกรรมทางด้านจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน โดยเริ่มต้นในสถานศึกษาและปลูกฝังความคิดเกี่ยวกับการเป็นบุคคลที่ความสุขในการทำงานเพื่อผู้อื่นและสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความขาดแคลนแต่จำเป็นอย่างมากในสังคมปัจจุบัน

รายงานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อเป็นการฝึกหรือเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่มเกี่ยวกับการดำเนินงานกิจกรรมทางด้านจิตสาธารณะในระดับสถานศึกษาโดยทางกลุ่มให้เลือกพื้นที่เป็นโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒ เป็นพื้นที่ในการศึกษา ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นอย่างดี คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙ กลุ่ม ๒
สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาในการให้คำปรึกษาอย่างดียิ่งจาก พันเอกอภิชาติ เจริญเกตุ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิสิต อินทมาโน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการอบรมครั้งนี้ ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดี ทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมสามารถดำเนินการวิจัยจนบรรลุผลสำเร็จ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะครู และนักเรียนโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒ ทุกคนทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ คุณค่าและประโยชน์ของรายงานการวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นประโยชน์ส่วนรวมให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกท่าน เพื่อได้นำไปประยุกต์เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์โดยรวมต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙ กลุ่ม ๒
สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
ขอบเขตของการวิจัย	๔
วิธีการดำเนินการวิจัย	๕
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
คำจำกัดความ	๖
บทที่ ๒ วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา	๙
กระบวนการสร้างแกนนำจิตอาสา	๑๔
คุณลักษณะของพฤติกรรมจิตอาสา	๑๘
บริบทของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒	๒๘
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๒๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๒๔
กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูล	๒๔
ขั้นตอนการดำเนินงาน	๒๔
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๒๖
การเก็บรวบรวมข้อมูล	๒๙
การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล	๒๙
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๒๙

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๑
ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์การสร้างแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ	๓๑
ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสา	๓๒
ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของแกนนำจิตอาสาในการเข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะ	๓๕
บทที่ ๕ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๔๐
สรุปการวิจัย	๔๐
อภิปรายผล	๔๒
ข้อเสนอแนะ	๔๕
บรรณานุกรม	๔๗
ภาษาไทย	๔๗
ภาคผนวก	๕๑
ผนวก ก แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างแกนนำจิตอาสา	๕๒
ผนวก ข แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะ	๕๘
ผนวก ค แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของแกนนำ	๖๓
ผนวก ง โครงการ “ขยะมีค่า เสริมสร้างสิ่งแวดล้อมปลอดภัย”	๖๕
ผนวก จ ประมวลภาพกิจกรรมจิตสาธารณะ	๖๘
รายชื่อ	๗๙

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๔-๑	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๓๑
๔-๒	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการสร้างแกนนำจิตอาสา สู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ	๓๒
๔-๓	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๓๕
๔-๔	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ	๓๖
๔-๕	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๓๘
๔-๖	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของแกนนำ ที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา	๓๘

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑-๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	๔

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยสถานการณ์โลกและสังคมปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและมีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน มีผลทำให้การดำเนินชีวิตดำเนินถึงแต่่วัตถุหรือความร่ำรวย มั่งคั่งหรือผลประโยชน์ส่วนตน ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะในการบริหารองค์การที่มีผู้นำองค์การเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อน จำเป็นจะต้องมีผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกงคอร์ปชั่น มีความโปร่งใสในการบริหารองค์การ จึงจะดำเนินการไปได้อย่างราบรื่นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (นรา สมประสงค์, ๒๕๖๑) อย่างไรก็ตาม จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทยหลายประการ อาทิ สังคมไทยเผชิญวิกฤติความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การแพร่ระบาดของยาเสพติด และการเพิ่มขึ้นของการพนันเป็นปัญหาสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านสติปัญญา และยังมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสื่อมถอยทางคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมไทย ส่งผลให้สถาบันทางสังคมมีแนวโน้มอ่อนแอ คนในสังคมขาดความไว้วางใจและขาดการมีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๔) จนกลายเป็นปัญหาสังคมตามมาส่งผลต่อเด็กและเยาวชน รวมถึงกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาประเทศมาจนถึงปัจจุบันและต่อไปในอนาคต รวมทั้งกระทบต่อคุณภาพการบริหารจัดการการศึกษา การพัฒนาประเทศและการพัฒนาผู้เรียน

การพัฒนาคนในสังคมให้เกิดความเข้มแข็งนั้นจะต้องเริ่มตั้งแต่ระดับบุคคลในครอบครัวที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกให้กับลูกหลาน กล่าวคือถ้าทำในสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างมั่นใจ นักเรียนเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในวัยของการเปลี่ยนผ่านของชีวิต สามารถรับรู้สิ่งดีงามจากพ่อแม่ที่บ้าน เพื่อน ผู้ใหญ่ ผู้นำในชุมชน พระสงฆ์ สื่อมวลชนซึ่ง เป็นการดูแลในระดับชุมชนตลอดจนถึงสถานศึกษาที่จะต้องอบรมสั่งสอนเรื่องวิชาการยังต้องอบรมสร้างเสริมให้เกิดจิตสำนึกปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้รู้จักเสียสละ รู้จักการให้ให้มากกว่าการรับ รู้จักช่วยเหลือคนอื่น มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นผู้ที่พัฒนาจิตใจตนเองสู่การเป็นผู้มีจิตสำนึกต่อไปในอนาคตอย่างยั่งยืน ตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มุ่งพัฒนานักเรียนให้ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้นักเรียนมีจิตสำนึก สอดคล้องกับงานวิจัยของ

สมปอง ช่วยพรม, วาริรัตน์ แก้ววูไร (๒๕๕๙) ที่กล่าวว่าคุณลักษณะจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนองค์ประกอบด้วย การใช้ การถือเป็นที่ การเคารพสิทธิ์และ การปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และแนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะ คือ จัดการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงปัญหาจากชีวิตจริงในชุมชน ของตน ซึ่งได้จากการวิเคราะห์สำรวจและนำมา สู่การลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริงด้วยการรับใช้สังคมที่เชื่อมโยงจากหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบนำไปสู่การเกิดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (๒๕๖๒) ที่ทำการวิจัยและพัฒนารูปแบบกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียน ในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีการสร้างรูปแบบ และใช้รูปแบบกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ที่เน้นในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มิได้เกิดเฉพาะในสถานศึกษาเท่านั้น แต่ต้องอาศัย ความร่วมมือของทุกฝ่ายสถาบันครอบครัว ชุมชน ศาสนา เข้ามามีส่วนร่วมในการทำให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการมีวินัยในด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจ ผู้อื่นที่ใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ที่เกิดจากการคิดออกแบบมาจากกลุ่มนักเรียนหรือเยาวชนที่เห็นความสำคัญและเสนอมาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ปัญหาเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาระดับชาติที่ทุกภาคส่วนต่างวิตกกังวลว่าเด็กและเยาวชนวัยเรียน มีพฤติกรรม ที่เน้นวัตถุนิยม บริโภคนิยม ขาดจิตสำนึก ขาดจิตสาธารณะ และให้ความสำคัญกับเรื่องส่วนตนมากกว่าส่วนรวม นโยบายของรัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญและมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาที่สะท้อนถึงวิกฤตการณ์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของคนในชาติ โดยให้น้อมนำหลักคำสอนของศาสนา วัฒนธรรม และความเป็นไทยมาสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความเข้มแข็งอย่างมีคุณภาพและมีคุณธรรม โดยส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน มีบทบาทในการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม สร้างค่านิยม จิตสำนึกที่ดีให้แก่ประชาชน ให้การพัฒนาประเทศมีความสมดุลทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ พร้อมทั้งก้าวไปสู่สังคม แห่งคุณธรรมตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และ โมเดลประเทศไทย ๔.๐ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๖๑) สภาพปัญหาข้างต้น มีการคาดหวังต่อบทบาทของเยาวชนในฐานะที่เป็นหัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในอนาคตจะเพิ่มมากขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งปลูกฝังกล่อมเกลாதศนคติและพฤติกรรมของเยาวชนเพื่อให้รู้ถึงบทบาทหน้าที่และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับการแถลงผลงานวิชาการ เรื่อง เยาวชนไทยกับการเป็นพลเมืองที่ดี ของนักศึกษาหลักสูตรพัฒนาสัมพันธ์ระดับผู้บริหาร กองบัญชาการกองทัพไทย รุ่นที่ ๑๓ เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๕ พบว่า คุณลักษณะสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดีที่สำคัญ ๔ อันดับแรก คือ “การปฏิบัติตามกฎหมาย” “การรับผิดชอบต่อหน้าที่” ซึ่งเป็นมิติทางกฎหมายและการเมือง และ “การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม” “การเป็นคนดี” ซึ่งเป็นมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้วยสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่จะต้องมีการศึกษารูปแบบในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ผู้เรียนเพื่อความเป็นพลเมืองที่ดี

โรงเรียนบ้านปากน้ำ อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จึงมีนักเรียนที่มีพฤติกรรมแตกต่างของแต่ละช่วงวัย ดังผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาปีการศึกษา ๒๕๖๓ ของโรงเรียนบ้านปากน้ำ อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพของผู้เรียน ตัวบ่งชี้ที่ ๑.๒ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มีผลการประเมินอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม ซึ่งยังต้องพัฒนานักเรียนให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะด้วยสถานการณ์สังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งสถานการณ์ปัจจุบัน ยังประสบกับภาวะการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ทำให้การจัดการเรียนการสอนและการเพิ่มเสริมทักษะวิชาชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนลดน้อยลง ทำให้พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมีมากขึ้น คุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์อาจเกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องยาเสพติด อบายมุขต่างๆ ภัยทางสื่อออนไลน์ พฤติกรรมสัมพันธ์ทางสังคมลดน้อยลง ซึ่งเกิดขึ้นและเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน แต่ในขณะเดียวกันโรงเรียน บ้านปากน้ำ อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีกิจกรรมที่เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงานเรื่องการสร้างแกนนำนักเรียนเพื่อรณรงค์ให้นักเรียนในโรงเรียนเกิดความตระหนักเห็นความสำคัญของตนเองและส่วนรวม นำพาตนเองและสมาชิกทั้งโรงเรียนไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อีกทั้ง ร่วมทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สาธารณะ จนทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนต้นแบบปลอดบุหรี่ จาก สสส. สถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นโรงเรียนที่พัฒนาแกนนำ เพื่อพัฒนาผู้อื่นให้มีจิตอาสาจากรุ่นสู่รุ่น

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนและสร้างแกนนำในการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และสามารถช่วยเหลือและบรรเทาปัญหาสังคมให้กับผู้ปกครอง และชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒
๒. เพื่อศึกษาพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒
๓. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของแกนนำ ประกอบด้วย

เพศ อาชีพของผู้ปกครอง สถานภาพของผู้ปกครอง และ รายได้ต่อเดือนที่รับจากครอบครัว

๑.๒ กระบวนการสร้างแกนนำจิตอาสา ประกอบด้วย ๘ ขั้นตอนได้แก่

- ๑.๒.๑ การเตรียมกลุ่มเด็กและเยาวชน
- ๑.๒.๒ การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์
- ๑.๒.๓ การคัดเลือกแกนนำ
- ๑.๒.๔ การวางแผนพัฒนาแกนนำ
- ๑.๒.๕ การกำหนดประเด็นปัญหา
- ๑.๒.๖ การปฏิบัติการกิจกรรม
- ๑.๒.๗ การอบรมเพิ่มทักษะความเป็นผู้นำ
- ๑.๒.๘ การสรุปทบทวน

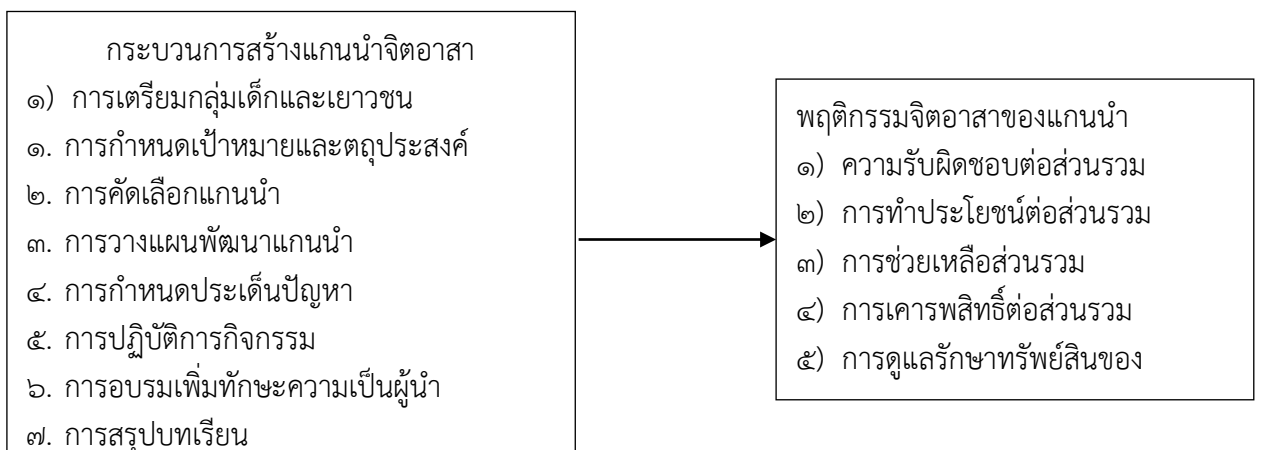
๑.๓ พฤติกรรมจิตอาสาของแกนนำ ประกอบด้วย ๕ ด้าน ได้แก่

- ๑.๓.๑ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม
- ๑.๓.๒ การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม
- ๑.๓.๓ การช่วยเหลือส่วนรวม
- ๑.๓.๔ การเคารพสิทธิต่อส่วนรวม
- ๑.๓.๕ การดูแลรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม

๑.๔ ความพึงพอใจของแกนนำจิตอาสาต่อกิจกรรมจิตอาสา

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างแกนนำ แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแกนนำจิตอาสาของธีระพงษ์ รอดอุปกการ (๒๕๖๕) และพฤติกรรมจิตอาสาของสิริภัทร์ จันทะมงคล และกฤตย์ดนัย ชารารัตนสุวรรณ (๒๕๖๓) ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัยได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๑-๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

๒. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย กลุ่มแกนนำ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๒๐ คน และกลุ่มขยายผล ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๑๐ คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๑๐ คน รวม ๒๐ คน โรงเรียนบ้านปากน้ำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒ โดยเป็นการเลือกแบบเจาะจง

๓. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการทําวิจัย คือ ระหว่างวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ถึง ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๕

๔. ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนบ้านปากน้ำ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีการดำเนินการวิจัย

๑. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย กลุ่มแกนนำ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนบ้านปากน้ำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒ จำนวน ๒๐ คน และกลุ่มขยายผล ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๑๐ คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๑๐ คน รวม ๒๐ คน โดยเป็นการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย ๔ ชนิด ได้แก่

(๑) แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ

(๒) แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ

(๓) แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา

(๔) โครงการขยจะมีค่า สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ (๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาความถี่และค่าร้อยละ และ (๒) ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างแกนนำจิตอาสาและพฤติกรรมของแกนนำจิตสาธารณะวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. สถานศึกษาสามารถสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการกิจกรรมด้านจิตสาธารณะอื่น ๆ

๒. สถานศึกษาสามารถพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตอาสาให้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. นักเรียนได้รับการพัฒนาการเป็นแกนนำจิตอาสาที่ดีและสามารถขยายผลไปเพื่อนนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนได้

คำจำกัดความ

แกนนำจิตอาสา หมายถึง คณะทำงานจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ อำเภอนางรอง จังหวัดนครราชสีมา

การสร้างแกนนำจิตอาสา หมายถึง กระบวนการรวบรวมและพัฒนากลุ่มบุคคล เพื่อปฏิบัติงาน ด้านจิตอาสา ประกอบด้วย

๑. การเตรียมกลุ่มเด็กและเยาวชน หมายถึง กระบวนการประสานงานกับ กลุ่มเด็กและเยาวชน ผู้นำชุมชน ประชุมร่วมกันในชุมชน ให้ชุมชนเห็นความสำคัญ ในการพัฒนา แกนนำเด็กและเยาวชน เพื่อให้แกนนำเกิดทักษะ ความเข้มแข็ง และนำไปสู่การพัฒนาสมาชิกกลุ่ม ต่อไป

๒. การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ หมายถึง การนำสมาชิกกลุ่มเด็ก และเยาวชน มาร่วมประเมิน กลุ่มจะรับทราบจุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง และร่วมกันกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ ของกลุ่ม

๓. การคัดเลือกแกนนำ หมายถึง การพิจารณาสมาชิกกลุ่มทั้งหมดโดยการเข้าร่วม ประเมินคุณสมบัติและความพร้อมเพื่อรับทราบปัญหาต่าง ๆ บทบาทความสำคัญของการเป็นผู้นำกลุ่ม ต้องมีการสื่อสารที่ดี และการใช้วิจารณ์ญาณ และหลักเหตุผลในการตัดสินใจ

๔. การวางแผนการพัฒนาแกนนำ หมายถึง การนำแกนนำกลุ่มมาจัดประชุม เชิงปฏิบัติการร่วมกัน เพื่อถกแถลงปัญหาที่แท้จริงของกลุ่ม ฝึกการแก้ไขปัญหา โดยใช้เหตุการณ์สมมุติ และมีการวางแผนการพัฒนาแกนนำ

๕. การกำหนดประเด็นปัญหา หมายถึง การอบรมการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ ข้อมูลชุมชน การเลือกเครื่องมือในการลงไปเก็บข้อมูลที่เหมาะสม และการให้ความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะ ในการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ

๖. การปฏิบัติการกิจกรรม หมายถึง การดำเนินงานตามแผนหรือกิจกรรมหรือโครงการ ที่สอดคล้องกับประเด็นปัญหาตามที่กำหนดไว้ตามระยะเวลาที่กำหนด

๗. การอบรมเพิ่มทักษะความเป็นผู้นำ หมายถึง การจัดกิจกรรมเสริมทักษะของแกนนำ เพิ่มเติม เกี่ยวกับบทบาทของการเป็นผู้นำ การมีคุณสมบัติของผู้นำ – ผู้ตาม เทคนิคการทำ กราฟชีวิต การรวมตัว การไว้วางใจกัน การสื่อความ การประสานงานกับกลุ่มอื่น การตัดสินใจ ผู้เข้าร่วม จะได้รับเทคนิค เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อการทำงานเป็นกลุ่มมากขึ้น

๘. การสรุปบทเรียน หมายถึง การร่วมกันสรุปประสบการณ์การทำงานร่วมกันได้นำเสนอข้อมูล สิ่งที่ได้รับ ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งทิศทางการทำงานของกลุ่มต่อไป แต่ละกลุ่มได้ร่วมกันเป็นเครือข่ายอย่างหลวม ๆ เป็นการมุ่งให้แกนนำเข้มแข็งเพื่อไปพัฒนากลุ่มต่อไป

พฤติกรรมจิตสาธารณะ หมายถึง การกระทำที่แสดงออกต่อความรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติด้วยการเอาใจใส่ดูแล หลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับของส่วนรวม มุ่งปฏิบัติเพื่อดูแลรักษาไว้ให้คงสภาพเดิมหรือหาแนวทางในการเพิ่มมูลค่าของสาธารณสมบัตินั้น ๆ ของแกนนำโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒ เกี่ยวกับการรับผิดชอบต่อส่วนรวม การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม การช่วยเหลือส่วนรวม การเคารพสิทธิต่อส่วนรวม และการดูแลรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑. การรับผิดชอบต่อส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมของแกนนำที่แสดงออกถึงการวางแผน การกระตือรือร้นในการแบ่งปัน ความพยายามปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ การตรงต่อเวลา ในการทำประโยชน์ และการเกิดความสำนึกความเป็นพลเมืองและรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ที่มีผลต่อส่วนรวม

๒. การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมของแกนนำที่แสดงออกถึงการวางแผนพัฒนาตนเอง การเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรม การทำประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และการสร้างแรงจูงใจ หรือสร้างบรรยากาศอำนวยความสะดวกในการทำประโยชน์ต่อส่วนรวม

๓. การช่วยเหลือส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมของแกนนำที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อส่วนรวม การเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละตนเองเพื่อส่วนรวม การให้ความร่วมมือ เข้าร่วมกิจกรรมการช่วยเหลือ และการให้คำปรึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาให้กับผู้อื่น

๔. การเคารพสิทธิต่อส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมของแกนนำที่แสดงออกถึงการรับรู้สิทธิของตนเอง การคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น การปฏิบัติตามกฎระเบียบ การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นร่วมแสดงความคิดเห็น การเคารพใส่ใจในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการยกย่องผู้อื่นด้วยความจริงใจ

๕. การดูแลรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมของแกนนำที่แสดงออกถึงการดูแลทรัพย์สินของส่วนรวมการใช้ทรัพย์สิน การแบ่งปันหรือเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นที่ได้ใช้ของส่วนรวม การหลีกเลี่ยงการใช้และการกระทำให้เกิดความเสียหายกับทรัพย์สินของส่วนรวม และการแสวงหาความรู้ประกอบการใช้ของส่วนรวมเพื่อเพิ่มมูลค่าของทรัพย์สิน

๖. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของแกนนำที่มีกิจกรรมจิตอาสา ทั้งในส่วนของวัตถุประสงค์ของกิจกรรมและการดำเนินงานของกิจกรรม

โรงเรียนบ้านปากน้ำ หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา
ถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งอยู่ที่อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มขยายผล หมายถึง กลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และ ปีที่ ๓
ที่เข้าร่วมโครงการจิตสาธารณะและขยายผลการศึกษา ไปสู่กลุ่มบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

บทที่ ๒

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒ ” ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด และทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามประเด็น ดังนี้

๑. แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา
๒. กระบวนการสร้างแกนนำจิตอาสา
๓. คุณลักษณะของพฤติกรรมจิตสาธารณะ
๔. บริบทของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒
๕. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา (Volunteer spirit)

ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็น จิตอาสา (Volunteer spirit) มีคำที่มีความหมายเดียวกันหรือใกล้เคียงกันกับ คำว่า จิตสาธารณะ (Public Mind) จิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) และอาสาสมัคร (Volunteerism) ซึ่งโดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เกิดจากจิตอาสาในการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล จากบทความ เอกสาร ตำราแบบเรียน และข้อมูลด้านการศึกษาทางออนไลน์ ประกอบดังนี้

๑. ความหมายของจิตอาสา/จิตสาธารณะ

คำว่า จิตสาธารณะ ในภาษาไทย เป็นศัพท์ใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาทศวรรษ ที่ผ่านมา เป็นคำที่ใช้แปลจากภาษาอังกฤษที่เรียกว่า Public consciousness/public mind/public minds/public service/service mind, ส่วนคำแปลในภาษาไทย นอกจากใช้ว่าจิตสาธารณะแล้ว มีคำที่ใช้ในความหมายเดียวกันคำอื่น ๆ คือ สำนึกสาธารณะ/จิตสำนึกสาธารณะ/จิตบริการ/จิตอาสา/จิตสำนึกทางสังคม มีผู้ที่ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

จันทิรา ชนสงวนวงศ์ (อ้างถึงใน พระปลัดวรุตม์ อากาศโร (บุญไชยแสน),๒๕๕๘) ได้ให้ความหมายว่า **จิตสาธารณะ (Public mind)** หมายถึง จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เพราะคำว่า “สาธารณะ” คือ สิ่งที่มีได้เป็นของผู้หนึ่งผู้ใดจิตสาธารณะจึงเป็นความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของ ในสิ่งที่เป็นสาธารณะ ในสิทธิและหน้าที่ที่จะดูแลและบำรุงรักษาร่วมกัน เช่น การช่วยกันดูแลรักษา สิ่งแวดล้อม โดยการไม่ทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ การดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ เช่น โทรศัพท์สาธารณะ หลอดไฟที่ให้แสงสว่างตามถนนหนทาง แม้แต่การประหยัดน้ำประปา หรือไฟฟ้าที่เป็นของส่วนรวม โดยให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าตลอดจนช่วยดูแลรักษาให้ความช่วยเหลือผู้ทุกข์ได้ยาก หรือผู้ที่ร้องขอ ความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ ตลอดจนร่วมมือกระทำเพื่อให้เกิดปัญหาหรือช่วยกันแก้ปัญหา แต่ต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม

อริยัญญา ตัวยกัมภีร์ และ จิระสุข สุขสวัสดิ์ (๒๕๕๙) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง ความรู้สึกในการตระหนักรู้ ความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจของบุคคลในการแสดงออก พฤติกรรมจิตอาสาที่เป็นประโยชน์เพื่อส่วนรวมด้วยความสมัครใจรวมทั้งการมีคุณธรรม จริยธรรม และการมีความรับผิดชอบในจิตสำนึกที่ดีทั้งต่อตนเองและส่วนรวม เช่น การให้ความช่วยเหลือ การเสียสละ การอุทิศตนเองแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคมด้วยความเต็มใจ เสียสละ และไม่หวังผลตอบแทน เพื่อให้เกิดคุณค่าสูงสุดและเป็นประโยชน์แก่บุคคลส่วนรวมในสังคม

พระไพศาล วิสาโล (๒๕๕๗) กล่าวว่า จิตอาสา ได้แก่ จิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูตาย เมื่อพบเห็นปัญหาหรือ ความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น เป็นจิตที่มีความสุข เมื่อได้ทำความดีและเห็นหน้าตาเปลี่ยนแปลง เป็นรอยยิ้ม เป็นจิตที่เปี่ยมด้วย“บุญ” คือ ความสงบเย็นและพลังแห่งความดี

วรินทร์ ตาก้อนทอง (ม.ป.ป) ได้ให้ความหมายว่า จิตสาธารณะ คือ การแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (ยุทธนา วรุณปิติกุล, ๒๕๕๒, น. ๑๘๑-๑๘๓) พร้อมทั้งจะเสียสละและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (บรรทม มณีโชติล ๒๕๓๐, น. ๒๕) มีความปรารถนาที่จะช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม (หฤทัย อัจจุรงค์, ๒๕๕๔, น.๑๐๓-๑๐๔) ด้วยความเต็มใจ โดยพิจารณาจากความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงออก ถึงลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติ และทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการทำกิจกรรมเพื่อสังคม เข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ด้านการรับรู้ และตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่า จิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับจิตใจของมนุษย์ ให้หันมามอง ถึงประโยชน์ส่วนรวมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งร่วมมือกันพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้มีความสงบสุข และความพยายามในการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานที่ ๑ คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก โดยคนไทยต้องเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ตัวบ่งชี้ คือ กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์ ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิต และการพัฒนาสังคม ทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว ทักษะทางสังคม คุณธรรม จิตสาธารณะและจิตสำนึกในความ เป็นพลเมืองไทยและพลโลก โดยมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน รวมถึงการรู้จัก รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๒) และเพื่อความมั่นใจ ว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในระดับสถานศึกษา จึงกำหนดไว้ใน มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษา หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความสำคัญกับการมีจิตสาธารณะ ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การรู้จักดูแลของส่วนรวม รวมถึงรู้จักการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ ถ้าบุคคลมีจิตสาธารณะบกพร่อง มีน้อยหรือขาดไป จะส่งผลกระทบต่อหลายระดับ ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว องค์กร ชุมชนประเทศชาติ และมีผลต่อระดับโลก ตามมา (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, ๒๕๕๓, น.๒๑-๒๙)

สรุป จิตสาธารณะ หมายถึง การตระหนักรู้ตน ที่จะทำสิ่งใดเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวม การคิดที่สร้างสรรค์ เป็นกุศล และมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดสร้างสรรค์ คือ คิดในทางที่ดี ไม่ทำลายบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการกระทำ และคำพูดที่มาจากความคิดที่ดี

๒. ความสำคัญของจิตสาธารณะ

การที่คนมาอยู่รวมกันเป็นสังคม ย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบการพึ่งพากัน การที่คนในสังคมขาดจิตสาธารณะนั้น จะมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กร อีกทั้งยังมีผลกระทบต่อชุมชน ระดับประเทศ และระดับโลก จิตสาธารณะเป็นความรับผิดชอบที่เกิดจากภายใน คือ ความรู้สึกนึกคิด จิตใต้สำนึกตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งอยู่ในจิตใจ และส่งผลมาสู่การกระทำ ภายนอก ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จะเห็นว่าเกิดจากการขาดจิตสำนึกของคนส่วนรวมในสังคม เป็นสำคัญ เช่น ปัญหายาเสพติด ซึ่งเกิดจากความเห็นแก่ตัวของผู้ชาย ไม่นึกถึงปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป กับสังคม ปัญหามลพิษต่างๆ ที่เกิดจากความไม่รับผิดชอบต่อ ขาดจิตสำนึกจิตสาธารณะจึงเป็น สิ่งสำคัญในสังคม เยาวชนต้องให้ความสำคัญและตระหนักในสิ่งนี้

๒.๑ ความรับผิดชอบต่อตนเอง จิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง นับว่าเป็นพื้นฐานต่อความรับผิดชอบต่อตนเอง ดังนี้

๒.๑.๑ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนหาความรู้
 ๒.๑.๒ รู้จักการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์
 ๒.๑.๓ มีความประหยัดรู้จักความพอดี
 ๒.๑.๔ ประพฤติตัวให้เหมาะสม ละเว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย

๒.๑.๕ ทำงานที่รับมอบหมายให้สำเร็จ

๒.๑.๖ มีความรับผิดชอบต่อตรงเวลา สามารถพึ่งพาตนเองได้

๒.๒ ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นการช่วยเหลือสังคมไม่ทำให้ผู้อื่น หรือสังคมเดือดร้อนได้รับความเสียหายเช่น

๒.๒.๑ มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เช่น เชื่อฟังพ่อแม่ ช่วยเหลือ งานบ้าน ไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ

๒.๒.๒ มีความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครูอาจารย์ เช่น ตั้งใจเล่าเรียน เชื่อฟังคำสั่งสอนของครูอาจารย์ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของโรงเรียน ช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน

๒.๒.๓ มีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นเช่นให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ ไม่เอาเปรียบเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

๒.๒.๔ มีความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง เช่น ปฏิบัติตามกฎหมาย รักษาสมบัติของส่วนรวม ให้ความร่วมมือต่อสังคมในฐานะพลเมืองดี ให้ความช่วยเหลือ

๓. การสร้างจิตสาธารณะ

การสร้างจิตสาธารณะ เป็นความรับผิดชอบในตนเอง แม้ว่าจะได้รับการอบรม สั่งสอนถ้าใจตนเองไม่ยอมรับ จิตสาธารณะก็ไม่เกิด ฉะนั้นคำว่า "ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน" จึงมีความสำคัญส่วนหนึ่งในการสร้างจิตสาธารณะถ้าตนเองไม่เห็นความสำคัญแล้วคงไม่มีใครบังคับได้ นอกจากใจของตนเองแล้ว แนวทางที่สำคัญในการจิตสาธารณะยังมีอีกหลายประการถ้าปฏิบัติได้ก็จะ เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังนี้

๓.๑ สร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รู้ถึงขอบเขตของสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม

๓.๒ ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ตระหนักเสมอว่าตนเอง คือส่วนหนึ่งของสังคมต้องมีความรับผิดชอบในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องของส่วนรวม ทั้งต่อประเทศชาติ และโลกใบนี้

๓.๓ ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม ให้ถือว่าเป็นปัญหาของตนเอง เช่นกันอย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้ ต้องช่วยกันแก้ไข เช่น ช่วยกันดำเนินการให้โรงงานอุตสาหกรรมสร้างบ่อกักน้ำทิ้งก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ

๓.๔ ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะหลักธรรมหรือคำสั่งสอน ในทุกศาสนาที่นับถือ สอนให้คนทำความดีทั้งสิ้น ถ้าปฏิบัติได้จะทำให้ตนเองมีความสุข นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมด้วยทำให้เราสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากการสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้น หากทำได้ในสังคมส่วนใหญ่ผลลัพธ์จะเกิดขึ้น นั้น นับว่ามีประโยชน์อย่างมากที่ส่งผลต่อ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชากร สามารถทำให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างเข้าใจกัน มีความสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน จะมีแต่การก่อให้เกิดความปรารถนาดีต่อกัน อันจะส่งผลให้ช่วยเหลือกันให้กิจการก้าวหน้า และท้ายสุดจะส่งผลให้โลกทั้งโลกมีความสุข

๔. การพัฒนาจิตสาธารณะ

จิตสาธารณะเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรมตั้งแต่วัยเด็ก และจะพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนถึงวัยรุ่น และจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จึงต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก คอยแนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควร คอยชี้แนะ และปลูกฝังจิตสาธารณะให้แก่เด็ก นอกจากนี้ เด็กยังต้องมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบตามธรรมชาติอันเกิดขึ้นได้เอง อีกทั้งเด็กยังมีการเรียนรู้ด้านวินัยจากวัฒนธรรม โดยอาศัยการสั่งสอน ฝึกฝน จากบุคคล สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกฎธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันในสังคม การมีกิจกรรม และใช้สิ่งของร่วมกันในสังคม การพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กในการใช้สิ่งของร่วมกัน ดูแลทรัพย์สินสมบัติส่วนรวม และมีน้ำใจแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกัน จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจิตสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างไว้ตั้งแต่ในวัยเด็ก เพื่อให้เขาได้รับประสบการณ์ที่เพียงพอเป็นพื้นฐานที่สามารถนำไปพัฒนาตนเอง โดยในการปลูกฝังนั้น ควรให้เด็กได้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของจิตสาธารณะ รวมทั้งมีการฝึกฝนให้เด็กได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้เด็กเกิดการกระทำที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตสาธารณะอย่างแท้จริงจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย และควรทำให้เหมาะสมกับวัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย และเกิดการพัฒนาตามลำดับ ซึ่งในการฝึกอบรม ปลูกฝัง หรือพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กนั้น ควรมีครูหรือผู้ใหญ่คอยดูแลชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง เด็กจะได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม

การสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นจำต้องอาศัยสถาบันทางสังคมหลายส่วนเข้ามา
ร่วมมือกัน อาทิ

๑. สถาบันการศึกษา การศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาเป็นสิ่งที่ปฏิเสธ
กันไม่ได้ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในรูปแบบใด จำต้องเริ่มต้นด้วยการศึกษาจนมีการศึกษามากพอแก่
สถานะแห่งตน ที่จะสามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินชีวิตไปสู่ทิศทางที่ประสงค์ การกำหนดเป้าหมาย
ของการศึกษาให้ถูกต้องโดยธรรมชาติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่แท้จริง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่มีผู้มี
อำนาจในการบริหารการศึกษาพึงพิจารณาให้ลึกซึ้ง ให้ถ่องแท้ ให้รอบคอบ ให้ถูกต้องด้วยทัศนะ
ที่กว้างไกล โดยมีจุดหมายรวบยอดว่า ต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีจิตสำนึกเป็นมนุษย์ที่เต็ม
การจัดการศึกษาควรมุ่งเน้นที่การสร้างจิตสำนึกภายใน คือ การพัฒนาจิตสำนึกภายใน คือ การพัฒนา
จิตใจที่เป็นรากฐานของความเป็นมนุษย์ไม่ควรเน้นที่การพัฒนาเพื่อความสำเร็จในวิชาชีพที่ปราศจาก
พื้นฐานทางจริยธรรม เพราะอาจจะเป็นการส่งเสริมให้บุคคลออกไปประกอบวิชาชีพด้วยจิตสำนึก
ผิดพลาดแล้วก็ไปสร้างระบบการทำงานที่ผิดมีการเอาเปรียบผู้อื่น กอบโกย ความหลงตัวเอง
ความมัวเมาเวียนแต่ในวังวนวัตถุ ที่อาจก่อให้เกิดการประทุพพหารกันในทุกวงการ

การให้การศึกษแก่เยาวชน ควรหยุดสร้างจิตสำนึกที่นิยมในวัตถุ
แต่เน้นการสร้างจิตสำนึกในทางจริยธรรมให้นักแน่นเข้มแข็งยิ่งขึ้นทุกระดับการศึกษาตั้งแต่อนุบาล
ศึกษาจนถึง อุดมศึกษา เพื่อให้เป็นจิตที่สามารถช่วยสร้างระบบถูกต้อง เพื่อการดำรงอยู่ของสังคม
โดยธรรม โดยเฉพาะการดำรงเน้นการฝึกอบรมให้รู้จักทำหน้าที่เพื่อหน้าที่อย่างดีที่สุดฝีมือในทุกหน้าที่
ในฐานะ ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ด้วยความสำนึกว่าทุกหน้าที่มีคุณค่าและความสำคัญเท่าเทียมกัน

๒. สถาบันศาสนา สถาบันทางศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสถาบัน
ที่ได้รับการเคารพบูชาแต่โบราณกาลจวบจนปัจจุบัน เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อจิตใจของ
ประชาชน เพราะต่างได้ยึดถือสถาบันนี้เป็นที่พึ่งทางใจมาอย่างเนิ่นนาน ฉะนั้น สถาบันทางศาสนา
จึงอยู่ในฐานะที่จะช่วยสร้างสรรค์และพัฒนาจิตใจของคนในสังคมให้หันเข้ามาอยู่ความถูกต้อง
ตามทำนองคลองธรรม และวิธีการพัฒนาจิตสำนึกให้เกิดขึ้นได้อย่างดีที่สุด ก็คือการสอนด้วยตัวเอง
อันหมายถึง การที่ผู้อยู่ในสถาบัน องค์การทางศาสนา พึงต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่คน
ในสังคมในด้านการช่วยเหลือส่วนรวม

๓. สถาบันครอบครัว ความอบอุ่นของสถาบันครอบครัวมีความสำคัญเป็นอันดับ
แรกเพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่ช่วยให้เด็กเกิดจิตสำนึกเห็นความสำคัญของส่วนรวม ความใกล้ชิดระหว่าง
พ่อแม่กับลูกจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเลี้ยงอบรมลูก เพราะความใกล้ชิดจะเป็นสื่อที่ทำให้เกิด
ความเข้าใจซึ่งกันและกัน และกลายเป็นเกิดความเห็นใจซึ่งกันและกัน

สถาบันครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานของสังคม ถ้าครอบครัวมีแต่ความ
คลอนแคลนสังคมก็พลอยคลอนแคลนไปด้วย และเด็กที่เติบโตจากครอบครัวที่คลอนแคลน
จะมีจิตสำนึกที่คลาดเคลื่อน การสอนและการอบรมของสถาบันครอบครัวควรดำเนินการให้สอดคล้อง
ประสานไปในจุดหมายเดียวกันกับการสอนการอบรมของสถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนา
เพื่อปูพื้นฐาน หรือฝังรากให้เด็กมีจิตสำนึกที่เป็นสัมมาทิฐิเสียตั้งแต่ยังเด็ก เพื่อที่เด็กจะได้เป็นกำลัง
ในการสร้างสรรค์สังคมที่มีความร่มเย็นเป็นสุข

๔. สื่อมวลชน สื่อมวลชนเป็นสถาบันที่ทรงอิทธิพลอย่างยิ่งในการกระจายความคิด ความรู้ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งสู่การรับรู้ของประชาชน ความร่วมมือจากสื่อมวลชนจะช่วยสร้างความเข้าใจ ช่วยสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องให้แก่คนในสังคม เนื่องจากสื่อมวลชนนั้นมีบทบาทและอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างการรับรู้ที่จะสั่งสมกลายเป็นจิตสำนึกของคนในสังคม

การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง จึงเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จะช่วยให้คนในสังคมมีจิตสำนึกที่จะนำไปสู่การก่อตัวของประชาสังคม การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองนี้มีได้หมายถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนสำหรับประชากรวัยเรียน หรือการจัดการศึกษาแบบเป็นทางการในรูปแบบอื่น ๆ แต่ยังคงหมายถึงกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้ทางตรงอย่างไม่เป็นทางการในชีวิตประจำวัน ซึ่งจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเครือข่ายสถาบัน และกระบวนการทางสังคมที่หลากหลายและต่อเนื่องทั้งในส่วนของสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว องค์กรเอกชน และองค์กรประชาสังคม ฯลฯ

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ จิตอาสา สรุปได้ว่า จิตอาสาเป็นสำนึกความรู้สึกที่เกิดจากภายในจิตใจและแสดงออกเป็นการกระทำด้วยความสมัครใจเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เป็นจิตสำนึกส่วนตัวเกี่ยวกับตนเอง คือ ด้านความรับผิดชอบ เสียสละ แบ่งปัน เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ทำความดีโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ทำด้วยความรู้สึกอยากทำด้วยใจบริสุทธิ์มุ่งหวังเพื่อสิ่งที่ดีขึ้นในสิ่งที่ตนพึงกระทำได้ ดังนั้น การสร้างจิตอาสาเกิดขึ้นจากตัวบุคคลเป็น สำคัญ สิ่งที่ต้องมีอันดับแรก คือ การสร้างความคิดในเชิงบวก และการยึดหลักคุณความดีในการดำเนินชีวิต จากนั้น พฤติกรรมที่แสดงออกมาภายนอกที่กระทำต่อสาธารณชนสิ่งแวดล้อมทั้งหลายอย่างมีคุณค่า ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง อันประกอบด้วย การมีวินัยในตนเอง, การให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม, การตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งการดำเนินชีวิตที่ยึดหลักปฏิบัติหลักคำสอนในทุกศาสนาที่มุ่งสอนในเป็นคนดี อนึ่งจิตอาสายังสร้างประโยชน์ในทั้งในลักษณะปัจเจกชนเป็นการพัฒนาด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และความคิดสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน

กระบวนการสร้างแกนนำจิตอาสา

รูปแบบของขบวนการจิตอาสาเป็นลักษณะของการผสมผสานระหว่างหลักการ แนวทางของขบวนการทางสังคมซึ่งก่อให้เกิดการดำเนินงานหรือการกระทำที่เป็นหมู่คณะ ซึ่งเริ่มแรกจะเป็นการรวมกลุ่มหลวม ๆ เวลาผ่านไประยะหนึ่งจะมีการจัดระเบียบโครงสร้างภายในให้เป็นระบบและเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำประโยชน์ให้กับสังคมโดยเฉพาะการพัฒนาเยาวชนหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและเพื่อให้ได้แนวทางในการเข้าร่วมหรือดำเนินงานจิตอาสาซึ่งเป็นการเสียสละเวลา แรงกาย และสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูดายเมื่อพบเห็นปัญหาความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้อื่นเข้าด้วยกัน ทั้งนี้จะประกอบด้วยองค์ประกอบ ๔ องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ ๑ ความคิดและอุดมการณ์ เป็นความชอบความสนใจที่เหมือนกัน มีแรงบันดาลใจจากครอบครัว ได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษา กลุ่มเพื่อนเพื่อที่จะให้มีแรงจูงใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันแก้ไขปัญหาสังคมเท่าที่ตนเองพอจะมีกำลังทำได้

องค์ประกอบที่ ๒ ลักษณะของงานจิตอาสา เป็นการเน้นถึงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงาน จิตอาสา รวมถึงงานจิตอาสาประเภทต่าง ๆ ที่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม งานจิตอาสาจะเป็นกิจกรรมเชิงประเด็นทางสังคมด้านต่าง ๆ อาทิ การส่งเสริมระบบประชาธิปไตยให้กับนักเรียน ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาการพัฒนาชุมชน การอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การศึกษาเกี่ยวกับสิทธิของมนุษย์ชน และการดำเนินกิจกรรมทำงานกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น กลุ่มคนผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชน

องค์ประกอบที่ ๓ โครงสร้างและระบบงาน เป็นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงาน อาทิ งานบริหารจัดการ งานธุรการเอกสาร งานนันทนาการ และงานอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการทำกิจกรรม

องค์ประกอบที่ ๔ การหล่อหลอมปลูกฝังวิถีคิดและการปฏิบัติงาน เป็นการเน้นการทำงานภายในกลุ่ม มีการถ่ายทอดวิถีคิด เทคนิคขั้นตอนในการทำงาน มีการประชุมแก้ไขปัญหา ร่วมกัน และการกำหนดเป้าหมายของงานร่วมกัน

นอกจากนี้ ธีระพงศ์ รอดอุปการ (๒๕๖๕) ได้มีการศึกษาแนวทางในการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดี ประกอบด้วย ๘ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การเตรียมกลุ่มเด็กและเยาวชน ๒) การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ๓) การคัดเลือกแกนนำ ๔) การวางแผนพัฒนาแกนนำ ๕) การกำหนดประเด็นปัญหา ๖) การปฏิบัติการกิจกรรม ๗) การอบรมเพิ่มทักษะความเป็นผู้นำ และ ๘) การสรุปบทเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑) เตรียมกลุ่มเด็กและเยาวชน มีกระบวนการประสานงานกับกลุ่มเด็กและเยาวชน ผู้นำชุมชน ประชุมร่วมกันในชุมชน ให้ชุมชนเห็นความสำคัญ ในการพัฒนาแกนนำเด็กและเยาวชน เพื่อให้แกนนำเกิดทักษะ ความเข้มแข็ง และนำไปสู่การพัฒนาสมาชิกกลุ่มต่อไป กลุ่มเด็กและเยาวชน ผู้นำชุมชนให้ความสนใจ เป็นสิ่งที่ดีถ้าจะเริ่มด้วยการพัฒนาแกนนำกลุ่มก่อน

๒) ประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ นำสมาชิกกลุ่มเด็กและเยาวชนมาร่วมประเมิน กลุ่มจะรับทราบจุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง และร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยสรุปแต่ละกลุ่มต้องการให้กลุ่มของตนเองเข้มแข็ง มีความสามัคคี สามารถแก้ไขปัญหาตนเอง ชุมชนได้ รวมทั้งการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม สิ่งทีกลุ่มได้เรียนรู้จากขั้นตอนนี้คือการยอมรับความแตกต่างของความคิด นำมาหลอมรวมกันให้ได้เป็นเป้าหมายร่วม รวมทั้งการจะก้าวไปสู่เป้าหมายต้องมีความร่วมมือ สามัคคีจึงจะสำเร็จได้

๓) การคัดเลือกแกนนำ นำสมาชิกกลุ่มทั้งหมดเข้าร่วมประเมินหาอุปสรรคของกลุ่ม พบว่ากลุ่มแต่ละกลุ่มมีปัญหาอุปสรรคในหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัญหาที่เกิดจากตัวผู้นำกลุ่มเอง ปัญหาการสนับสนุนจากชุมชน ปัญหาครอบครัว ปัญหาเรื่องทุนในการดำเนินกิจกรรม ในกลุ่มจะมีการรับทราบปัญหาต่าง ๆ บทบาทความสำคัญของการเป็นผู้นำกลุ่ม ต้องมีการสื่อสารที่ดี การใช้วิจารณ์ญาณ หลักเหตุผลในการตัดสินใจ การคัดเลือกแกนนำกลุ่มเป็นไปโดยสมัครใจ ได้แกนนำกลุ่มละ ๕ - ๗ คน รวมทั้งหมด ๓๙ คน

๔) วางแผนการพัฒนาแกนนำและปรับแผน ได้มีการนำแกนนำกลุ่มมาจัดประชุม เชิงปฏิบัติการร่วมกันเพื่อถกแถลงปัญหาที่แท้จริงของกลุ่ม แกนนำเยาวชนฝึกการแก้ไขปัญหา โดยใช้เหตุการณ์สมมุติ และมีการวางแผนการพัฒนาแกนนำ แกนนำแต่ละกลุ่มจะช่วยกันคิดและนำเสนอ เช่น การฝึกทักษะ การวิเคราะห์ การพูด การกล้าแสดงออก การฝึกอบรมอาชีพ การพัฒนา

ทักษะเพื่อต่อต้านยาเสพติด ฯลฯ เนื่องจากแผนการพัฒนาแกนนำที่ได้ในช่วงแรกยังเป็นแผนที่คิดเฉพาะแกนนำ จึงนำเอาแผนทั้งหมดมาเสนอต่อสมาชิก ให้มีการปรับแผนที่เหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง แต่ละกลุ่มมีลักษณะคล้าย ๆ กัน ได้แก่ การพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ปัญหาในชุมชน การเสริมทักษะการพูด ฟัง การกล้าแสดงออก การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ การส่งเสริมอาชีพ กีฬา การศึกษาปัญหายาเสพติด เอดส์ การประชุมร่วมกับคณะกรรมการชุมชน การพัฒนาแกนนำในแต่ละกลุ่มจะใช้ประเด็นต่างๆ ที่กลุ่มสนใจเป็นเนื้อหาในการขับเคลื่อน คือ กลุ่มทุ่งป่าคา ใช้ประเด็นปัญหาชุมชนโดยเฉพาะเรื่องอาชีพ บ้านแพะ ใช้ประเด็นยาเสพติด บ้านวังธาร ใช้ประเด็นปัญหาชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มต่างๆ บ้านใหม่ริมคลอง ใช้ประเด็นเรื่องยาเสพติด บ้านช้างน้ำ ใช้ประเด็นเรื่องยาเสพติด ป่าสักน้อย – ลวงใต้ ใช้ประเด็นเรื่องยาเสพติด

๕) อบรมการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน แกนนำเยาวชนต้องมีเครื่องมือระดับหนึ่งก่อน โดยเฉพาะเครื่องมือในการลงไปเก็บข้อมูลในชุมชน จึงได้มีการจัดฝึกอบรมให้กับแกนนำ เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ แกนนำเยาวชนได้รับความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะ การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์ การทำแผนที่ การนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์

๖) การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล แต่ละกลุ่มจะมีการประชุมเตรียมการก่อนเพื่อกำหนดกรอบประเด็น คำถาม แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ในการเก็บข้อมูลที่เหมือนกันและไม่เหมือนกัน เช่น การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การทำแผนที่ แกนนำจะเข้าใจว่าควรจะไปหาใครที่มีข้อมูล เช่นผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มอาชีพต่างๆ การสัมภาษณ์เยาวชนผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด หลังจากใช้ข้อมูลต่างๆ แล้ว แกนนำกลุ่มก็จะนำข้อมูลมาเสนอวิเคราะห์ร่วมกัน

๗) การป้องกันแก้ไขปัญหา เมื่อกลุ่มเด็กและเยาวชนได้วิเคราะห์แก้ไขปัญหาก็จะจัดกิจกรรมเพื่อนำเสนอในชุมชน ได้แก่การจัดเวทีภายในชุมชน วิเคราะห์ปัญหาทางออกของปัญหา ยาเสพติด การจัดทำป้ายรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ปัญหาในชุมชนอื่น ๆ เช่นการประกอบอาชีพ การนำเสนอโดยจัดเวทีจะได้รับความร่วมมือจากชุมชน เข้าร่วมคิดวิเคราะห์ เสนอทางออก เด็กและเยาวชนได้แสดงบทบาทของตนเองอย่างเต็มที่

๘) เสริมทักษะผู้นำ ได้มีการจัดค่ายเพื่อเสริมทักษะของแกนนำเพิ่มเติม เช่น เรื่องบทบาทของการเป็นผู้นำ การมีคุณสมบัติของผู้นำ – ผู้ตาม เทคนิคการทำกราฟชีวิต การรวมตัว การไว้วางใจกัน การสื่อความ การประสานงานกับกลุ่มอื่น การตัดสินใจ ผู้เข้าร่วมจะได้รับเทคนิคเครื่องมือต่าง ๆ เพิ่มเติมและเข้าใจบทบาทของผู้นำ การทำงานเป็นกลุ่มมากขึ้น

๙) สรุปบทเรียนวางแผนพัฒนากลุ่ม แกนนำแต่ละกลุ่มได้มาร่วมสรุปประสบการณ์การทำงานร่วมกัน ได้นำเสนอข้อมูล สิ่งที่ได้รับ ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งทิศทางการทำงานของกลุ่มต่อไป แต่ละกลุ่มได้ร่วมกันเป็นเครือข่ายอย่างหลวม ๆ โดยมีแกนนำเยาวชนบ้านวังธารเป็นจุดประสาน ร่วมกันทำโครงการเพื่อเสนอแหล่งทุนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด กระบวนการพัฒนาแกนนำที่ใช้ระยะเวลา ๑ ปี ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในตัวเด็กและเยาวชน เช่น มีความกล้าแสดงออกมากขึ้น การได้รับความรู้ ความเข้าใจเทคนิคเพื่อการพัฒนา กลุ่ม ซึ่งการมีกระบวนการพัฒนาดังกล่าว เป็นการมุ่งให้แกนนำเข้มแข็ง เพื่อไปพัฒนากลุ่มต่อไป ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ชุมชน หน่วยงาน องค์กรต่างๆยังไม่เล็งเห็น หรือให้ความสำคัญกับกลุ่มเยาวชนมากนัก เด็กจะมีปัญหาในฐานะผู้ดูมากกว่าผู้แสดง ชุมชนจึงควรมีแผนการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้จริงจัง กว่าที่เป็นอยู่ ได้แก่การจัดสรรงบประมาณ เพื่อกิจกรรมสำหรับเด็ก ซึ่งถ้าเป็นไปอย่างทั่วถึง เยาวชนไทยจะเติบโตอย่างผู้มีคุณภาพ ปราศจากปัญหาต่าง ๆ

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตอาสา

ธงชัย ศรีเมือง และ ภรสรัญ แก่นทอง (มปป.) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตอาสาสามารถทำได้ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยเด็กที่เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ ผู้สอนคือหัวใจสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะจิตอาสาที่สามารถพัฒนาพร้อมกัน สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องนำองค์ความรู้เชิงทฤษฎีมาปรับประยุกต์ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน ในปัจจุบันเริ่มจากตัวผู้สอนเองที่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและค่อย ๆ ขยายไปสู่การพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องพัฒนาให้ถึงระบบคิดของผู้เรียนมากกว่าการให้ทำกิจกรรมโดยปราศจากความคิด อย่างไรก็ตามต้องถือเป็นหลักการว่า การพัฒนาจิตอาสาสามารถสอดแทรกได้ในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การช่วยเหลือเพื่อนที่ทำการบ้านไม่ได้ ก็เป็นจิตอาสาชนิดหนึ่ง หรือการประหยัดน้ำไฟฟ้า หรือการจัดทำโครงการจิตอาสาที่ออกไปนอกโรงเรียนก็เป็น รูปแบบหนึ่งของจิตอาสาเท่านั้น แต่การเสริมสร้างจิตอาสาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนจะต้องเชื่อมโยง เข้ากับวิถีชีวิตของผู้เรียนในแต่ละชุมชนท้องถิ่น โดยมีแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตอาสา ได้แก่

๑. การเป็นตัวแบบที่ทางด้านจิตอาสาอย่างสม่ำเสมอ ตามทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (mirror neuron theory) เมื่อผู้สอนแสดงพฤติกรรมใด ๆ ออกมาอย่างสม่ำเสมอ แม้ไม่ต้องสอนโดยวาจา แต่เป็นการสอนโดยการ กระทำผู้เรียนจะมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมนั้นด้วย การพัฒนาคุณลักษณะนี้ เป็นการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดย กระบวนการซึมซับ การสังเกต การเลียนแบบพฤติกรรม แต่ควรใช้ควบคู่กับการสะท้อนผลตนเอง (reflection)

๒. การจัดการเรียนรู้ต้องผ่านกระบวนการการปฏิบัติ (action learning) โดยการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ กิจกรรมจิตอาสาตามความเหมาะสมด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องจัดทำเป็นโครงการเฉพาะกิจขึ้น แต่ควรบูรณาการไปในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ และที่สำคัญจะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการปฏิบัติต่อเพื่อนและผู้สอน

๓. การสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้จิตอาสา โดยทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม (empathy) ความเห็นอกเห็นใจ เอาใจผู้อื่นมาใส่ใจตนเอง เพื่อรับรู้ความรู้สึก และตอบสนอง โดยการแสดงพฤติกรรม จิตอาสา อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งภาษาพูดและภาษากาย

๔. มุ่งเน้นการการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมอง (transformation of learning) ของผู้เรียน ทำให้เห็นว่าผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมได้ ไม่สำคัญว่าจะเรียนเก่ง สอบได้ คะแนนดีหรือไม่ การปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมองดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียน เกิดการพัฒนาจิตอาสาอย่างยั่งยืน และต่อเนื่อง

๕. การจัดการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนตนเอง (self - reflection) มุ่งให้เห็นความคิด และความรู้สึกของตนเองเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่น หรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม รวมทั้งการกำหนดแนวทางสำหรับพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีจิตอาสาต่อไป

๖. ผู้สอนต้องสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนว่า การมีจิตอาสาจะต้องไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองหรือ บุคคลรอบข้าง มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา สิ่งใดที่เกินกำลังที่เราจะทำได้คนเดียว ก็ต้องรู้จักสร้างแนวร่วม หรือเครือข่ายมาช่วยให้งานจิตอาสาสำเร็จ แนวทางการสร้างจิตอาสาการสร้างจิตอาสาเป็นความรับผิดชอบในตนเอง แม้ว่าจะได้รับการอบรมสั่งสอนถ้าใจตนเองไม่ยอมรับ จิตอาสาก็ไม่เกิดฉะนั้นคำว่า "ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน" จึงมีความสำคัญส่วนหนึ่งในการสร้างจิตอาสา ถ้าตนเองไม่เห็น ความสำคัญแล้วคงไม่มีใครบังคับได้นอกจากใจของตนเองแล้ว แนวทางที่สำคัญในการจิตอาสายังมีอีกหลายประการ ถ้าปฏิบัติได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

คุณลักษณะของพฤติกรรมจิตสาธารณะ

พฤติกรรมเอื้อสังคม (Prosocial behavior) หรือพฤติกรรมจิตสาธารณะ เป็นพฤติกรรมที่ช่วยเหลือสังคมและบุคคลอื่น ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์ ในด้านความไม่เห็นแก่ตัว มีแรงจูงใจจากความรู้สึกนึกคิดภายในตนเองและจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมไปสู่การเห็นประโยชน์ต่อส่วนรวม นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การร่วมมือ การแบ่งปัน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (อารีย์ วงศ์แดง, ๒๕๕๔)

๑. ความหมายของพฤติกรรมจิตสาธารณะ

ได้มีนักวิชาการให้ความหมายของพฤติกรรมจิตสาธารณะหรือพฤติกรรมจิตอาสาไว้ดังนี้

กนิษฐา นิตศน์พัฒนาและคณะ (๒๕๔๑, น.๘) ได้กล่าวว่าพฤติกรรมจิตสาธารณะเป็นคำเดียวกับคำว่า “จิตสำนึกทางสังคม” ซึ่งหมายถึง การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกันหรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (๒๕๔๔, น. ๖) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมจิตสาธารณะว่าเป็นความคิดที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม พยายามฉวยโอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจังและมองโลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และ คณะ (๒๕๔๗, น.๒ – ๓) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมจิตสาธารณะว่า เป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มโดยพิจารณาจากความรู้ความเข้าใจซึ่งสามารถแสดงออกในลักษณะดังนี้

๑) การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม และการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้

๒) การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มโดยไม่ยึดครองเป็นของตนเอง ตลอดจนไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวมนั้น

โดยสรุป พฤติกรรมจิตสาธารณะ หมายถึง การกระทำที่แสดงออกต่อความรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติด้วยการเอาใจใส่ดูแล หลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำ ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับของส่วนรวม มุ่งปฏิบัติเพื่อดูแลรักษาไว้ให้คงสภาพเดิมหรือหาแนวทางในการเพิ่มมูลค่าของสาธารณสมบัตินั้นๆ

๒. องค์ประกอบของพฤติกรรมจิตสาธารณะ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจิตสาธารณะในหลาย ๆ ด้านจากนักวิชาการหลากหลายท่าน ดังนี้

นันทวัฒน์ ชุนซี (๒๕๔๖, น.๘) และ ธรรมนันท์กา แจ้งสว่าง (๒๕๔๗, น.๘) ได้สรุปองค์ประกอบของพฤติกรรมจิตสาธารณะไว้ ๓ องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ ๑ คือ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยพิจารณาจาก การดูแลรักษาของส่วนรวม การใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ และลักษณะการใช้ของส่วนรวม การรู้จักใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอม

องค์ประกอบที่ ๒ คือ การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ โดยพิจารณาจากการทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อสังคม

องค์ประกอบที่ ๓ การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยพิจารณาจาก การไม่ยึดครองของส่วนรมนั้นมาเป็นของตนเอง และการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรมนั้น

สิริกัทร จันทะมงคลและกฤตย์ดนัย ธารารัตนสุวรรณ (๒๕๖๒) ได้สรุปคุณลักษณะของพฤติกรรมจิตสาธารณะ ไว้ ๕ องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ ๑ การมีส่วนร่วมช่วยเหลือส่วนรวม คือ การมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานเพื่อส่วนรวม การสมัครใจที่จะช่วยเหลือส่วนรวมด้วยความเต็มใจ การเสียสละตนเองเพื่อส่วนรวม การให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมช่วยเหลือส่วนรวม และการใช้คำปรึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาให้กับผู้อื่นและการกำหนดหรือเผยแพร่แบ่งปันข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

องค์ประกอบที่ ๒ การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม คือ การวางแผนพัฒนาตนเองเพื่อสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม การเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การทำประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนและการสร้างแรงจูงใจหรือการสร้างบรรยากาศที่อำนวยความสะดวกในการทำประโยชน์ต่อส่วนรวม

องค์ประกอบที่ ๓ การรับผิดชอบต่อส่วนรวม คือ การวางแผนรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง การกระตือรือร้นที่จะแบ่งปันข้อมูลที่เป็นประโยชน์ส่วนรวม การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายต่อส่วนรวมให้สำเร็จ การตรงต่อเวลาในการทำประโยชน์ต่อส่วนรวม การมีความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และการส่งเสริมความสำนึกความเป็นพลเมืองและรับผิดชอบต่อการทำหน้าที่ของตนเองที่มีผลต่อส่วนรวม

องค์ประกอบที่ ๔ การเคารพสิทธิต่อส่วนรวม คือ การรับรู้สิทธิของตนเองและคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น การปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือกติกาของส่วนรวม การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้รวมแสดงความคิดเห็นและการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความจริงใจ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการยกย่องผู้อื่นด้วยความจริงใจ

องค์ประกอบที่ ๕ การดูแลรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม คือ การดูแลทรัพย์สินของส่วนรวม การดูแลและใช้ของส่วนรวมอย่างระมัดระวัง การแบ่งปันหรือเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นได้ใช้ของส่วนรวมอย่างทั่วถึง การหลีกเลี่ยงการใช้และการกระทำที่ก่อให้เกิดความชำรุดหรือเสียหายต่อทรัพย์สินส่วนรวมและการแสวงหาความรู้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้นกับทรัพย์สินของส่วนรวม

โดยสรุป องค์ประกอบของพฤติกรรมจิตสาธารณะ ประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบ ได้แก่ การช่วยเหลือส่วนรวม การทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม การรับผิดชอบต่อส่วนรวม การเคารพสิทธิต่อส่วนรวม และการดูแลรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม

๓. รูปแบบของพฤติกรรมจิตสาธารณะ

รูปแบบพฤติกรรมจิตสาธารณะมีการแบ่งรูปแบบที่แตกต่างกันไป (สมพงษ์ สิงหะพล, ๒๕๔๒) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๓.๑ จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง (Self consciousness) เป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเองให้ตนเองให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จิตสำนึกด้านนี้ได้มีการมุ่งมั่นปลูกฝังกันมานานแล้ว ประสบความสำเร็จบ้างไม่ประสบความสำเร็จบ้างตามสภาพการณ์ เป็นจิตสำนึกพื้นฐานที่สังคมทุกสังคมต้องการให้เกิดขึ้นกับประชาชนทุกคน เช่น ความขยัน ความรับผิดชอบ ความมานะอดทน เป็นต้น

๓.๒ จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น (Others oriented consciousness) จิตสำนึกของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของคนในกลุ่มๆ หนึ่ง เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรักสามัคคี เป็นต้น ซึ่งจะเป็นจิตสำนึกที่เกิดจากการหล่อหลอมมาจากพื้นฐานดั้งเดิมของวัฒนธรรมไทยและเป็นจิตสำนึกที่สร้างได้ไม่ยากนัก

๓.๓ จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม หรือ จิตสำนึกสาธารณะ (Social or public consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกันหรือการคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์ในกลุ่มเดียวกัน เช่น จิตสำนึกด้านเศรษฐกิจ จิตสำนึกด้านการเมือง จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกด้านสุขภาพ เป็นต้น

โดยสรุป รูปแบบของพฤติกรรมจิตสาธารณะแบ่งออกเป็น ๓ รูปแบบ ได้แก่ จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่น และสังคมซึ่งมีความยากง่ายในการสร้างแตกต่างกันไปตามแตกต่างของบุคคลหรือวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่

๔. คุณลักษณะทั่วไปของบุคคลที่มีพฤติกรรมจิตสาธารณะ

ยุทธนา วรณปิติกุล (๒๕๔๒, น.๑๘๑ - ๑๘๓) ได้สรุปคุณลักษณะของบุคคลที่มีพฤติกรรมจิตสาธารณะ ดังนี้

๔.๑ การทุ่มเทและการอุทิศตน มีความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่เพียงแต่ปฏิบัติตามสิทธิเท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือให้บริการแก่ผู้อื่นเพื่อพัฒนาสังคมด้วย

๔.๒ การเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล ต้องเป็นบุคคลที่มีความเป็นพลเมือง ในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ทางการเมืองสมัยใหม่ มีความอดทน ตระหนักว่าการมีส่วนร่วมไม่ทำให้ได้อย่างที่ต้องการเสมอไป ต้องเคารพและยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย และหาวิธีอยู่ร่วมกับความขัดแย้ง โดยการแสวงหาทางออกร่วมกัน การจำแนกประเภทของปัญหา การใช้เหตุผลในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจต้องมีการพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันให้มากที่สุดเพื่อหาข้อยุติ การสร้างการรับรู้ร่วมกัน และผนึกกำลังเพื่อให้เกิดการยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๔.๓ การคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและโดยนำหลักคุณธรรมเข้ามาประกอบในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ละเว้นการเห็นแก่ตัว ความต้องการหรือความอยากได้เป็นของตนเองโดยไม่ชอบธรรม

๔.๔ การลงมือกระทำ การเป็นบุคคลจิตสาธารณะควรเริ่มต้นที่การกระทำ สิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสังคมหรือชุมชนนั้น เป็นอันดับแรก หลังจากนั้น ค่อยขยายความคิดไปสู่กลุ่มเป้าหมายอื่นภายในพื้นที่ที่ต้องการให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อ ส่วนรวมต่อไป

โดยสรุป คุณลักษณะของบุคคลที่มีพฤติกรรมจิตสาธารณะ ประกอบด้วย การทุ่มเท และการอุทิศตน การเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และการลงมือกระทำเพื่อเป็นการแสดงความจริงใจและจริงจังในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

บริบทของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒

โรงเรียนบ้านปากน้ำ ตั้งอยู่หมู่ที่ ๕ ตำบลฉวาง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่ ๙ ไร่ ๒ งาน ตามโฉนดเลขที่ ๑๔๐๘ ล่มที่ ๑๕ ก หน้า ๘ เลขที่ ๑๐๖ เปิดทำการสอน เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๑ ชื่อโรงเรียนฉวาง (สาขาบ้านปากน้ำ) โดยนายवल บุญสนอง ศึกษาธิการอำเภอฉวาง เป็นผู้เปิดเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๔ เปิดเป็นโรงเรียนฉวาง ๘ (บ้านปากน้ำ)

ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งสิ้น ๒๒๘ คน โดยแบ่งเป็นระดับอนุบาลจำนวน ๒๕ คน ระดับประถมศึกษา ๑๓๗ คน และระดับมัธยมชั้นปีที่ ๑ - ๓ จำนวน ๖๖ คน มีผู้อำนวยการสถานศึกษา ๑ คน ครูจำนวน ๑๕ คน และบุคลากรทางการศึกษาอื่นจำนวน ๓ คน

ปัจจุบัน โรงเรียนบ้านปากน้ำ มีอาคารเรียน ๔ หลัง อาคารอเนกประสงค์ ๑ หลัง โรงอาหาร ๑ หลัง (ดัดแปลงมาจากโรงฝึกงาน) ห้องน้ำห้องส้วม ๓ หลัง จำนวน ๑๖ ที่นั่ง สนามฟุตบอล ๑ สนาม สนามบาสเกตบอล ๑ สนาม สนามวอลเลย์บอล ๑ สนาม สนามตะกร้อ ๑ สนาม ลานกีฬาอเนกประสงค์ ๑ สนาม

วิสัยทัศน์ / ปรัชญา: “คุณธรรมเด่น เน้นการศึกษา พละนาถัยสมบูรณ”

พันธกิจ / เป้าประสงค์ : จัดการศึกษาแก่ประชากรวัยเรียนทุกคนให้ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้คู่คุณธรรมอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพระดับชาติ

โครงการเด่น :

๑. จัดโครงการบริหารจัดการขยะของชุมชน โดยใช้หลัก ๓ R (Reduce Reuse Recycle) โดยมีผู้เข้ากิจกรรมได้แก่ นักเรียนแกนนำปลอดบุหรี่และแอลกอฮอล์ทุกคน และผู้นำท้องถิ่น มีเป้าหมายเพื่อลดปริมาณขยะชุมชน การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนทุกชุมชน โดยมีการจัดตั้งจุดรวมขยะอันตราย ๑๐๐% ซึ่งใช้หลักการบริหารแบบต้นทางปลายทาง คือ ขยะรีไซเคิล นำเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล ขยะย่อยสลาย ทำปุ๋ยหมักชีวภาพขยะอันตราย นำไปฝังกลบอย่างถูกวิธี โครงการดังกล่าวได้รับความสนใจอย่างยิ่งแก่ผู้เข้าร่วมโครงการ โดยหวังว่า เมื่อโรงเรียนสะอาด ชุมชนสะอาดปลอดขยะสภาพแวดล้อมก็จะสะอาดปลอดภัยกลายเป็นสังคม น่าอยู่ต่อไป

๒. กิจกรรม “วัยใสใจเข้มแข็ง” นักเรียน ม.๑-๓ รร.บ้านปากน้ำ มีนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน ๖๐ คน โดยมี ดร.ปิยกมล พูลแสน ศึกษานิเทศชำนาญการพิเศษ, นางจำเริญสุข ภู่ดอก นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการพิเศษ นางสาวศิริ เสนพรรัตน์ นักจิตวิทยาโรงเรียน ประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒ และบุคลากร สังกัด สพป.นศ.๒ ร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานคณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เพื่อการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม การเฝ้าระวังและส่งเสริมความประพฤตินักเรียนให้ห่างไกลจากสิ่งเสพติด ทั้งนี้ การดำเนินโครงการวัยใสใจเข้มแข็งกำหนดจัดขึ้นในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายสังกัด สพป.นศ.๒ จำนวน ๗ ได้แก่ โรงเรียนบ้านคิ่งวังวู้ โรงเรียนบ้านปากน้ำ โรงเรียนบ้านควนประชาสรรค์ โรงเรียนวัดควน โรงเรียนวัดเสม็ดจวน โรงเรียนวัดจันดี และโรงเรียนสหกรณ์นิคมกิจกรรมทุ่งสง เพื่อให้นักเรียนได้รับการฝึกทักษะจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถใช้ชีวิตอย่างปลอดภัยในสังคมปัจจุบัน มีทักษะชีวิตในการปฏิเสธสิ่งเสพติด มีเจตคติที่ดีในการดำรงชีวิตตลอดจนรู้จักการสร้างกำลังใจให้ตนเองและเพื่อนนักเรียนให้ห่างไกลสิ่งเสพติดและอบายมุขทั้งปวง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อารีย์ วงศ์แดง (๒๕๕๔) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ๑) นักเรียนมีพฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง ๒) นักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อจิตสาธารณะระดับปานกลาง ๓) การอบรมเลี้ยงดูด้านจิตสาธารณะของพ่อแม่ การเป็นแบบอย่างที่ดีด้านจิตสาธารณะของพ่อแม่ และการคล้อยตามกลุ่มเพื่อนด้านจิตสาธารณะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อจิตสาธารณะ และ ๔) ข้อเสนอแนะในการสร้าง พฤติกรรมจิตสาธารณะว่าสถาบันครอบครัวควรปลูกฝังการมีจิตสาธารณะและการเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมจิตสาธารณะให้กับบุตรหลาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการทำกิจกรรมจิตสาธารณะในกลุ่มเยาวชนให้มากขึ้น

ศิริสุข นาคะเสนีย์ ชุลี ปัญจะผลินกุล และ ศศิวิมล โมอ่อน (๒๕๕๗) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ พบว่า ๑) นักศึกษามีพฤติกรรมจิตสาธารณะโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ๒) ปัจจัยภายในด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมและปัจจัยภายนอกด้านการสนับสนุนจากครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะอยู่ในระดับมาก ๓) นักศึกษาที่มีเพศ สาขาวิชาและชั้นปีแตกต่างกัน มีพฤติกรรมจิตสาธารณะแตกต่างกัน และ ๔) ปัจจัยภายในเหตุผลเชิงจริยธรรมและแรงจูงใจ และปัจจัยภายนอกด้านการสนับสนุนจากครอบครัว การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย การสนับสนุนจากชุมชน และการสนับสนุนจากเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์ (๒๕๕๖) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยจิตสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ๑) นักศึกษามีพฤติกรรมจิตอาสาอยู่ในระดับสูง ๒) ปัจจัยทางจิต ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนและแรงจูงใจอาสาสมัครมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจิตอาสาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การมีตัวแบบด้านจิตอาสาและการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจิตอาสาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และ ๓) การรับรู้ความสามารถของตน แรงจูงใจอาสาสมัครสนับสนุนทางสังคมและการเห็นคุณค่าในตนเอง สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ร้อยละ ๕๓ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

พิชชา สถาพรบำรุงเผ่า (๒๕๖๐) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตอาสาของนักเรียน สถาบันการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ๑) จิตอาสาของนักเรียนสถาบันการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับมาก ๒) ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตอาสาของนักเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสื่อมวลชน ปัจจัยด้านสังคม/ชุมชน ปัจจัยด้านโรงเรียน/ครู และปัจจัยด้านเพื่อน โดยปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อจิตอาสาของนักเรียน คือ ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านโรงเรียน/ครู และ ๓) แนวทางในการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียน พบว่า ผู้บริหาร ครู ครอบครัว สังคม/ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียน โดยสามารถนำมาเป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดนโยบายและวิธีการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนให้สูงขึ้น หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ให้มากกว่าเดิมเน้นการพัฒนาให้นักเรียนและให้มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน

ชนิกานต์ ปัทม (๒๕๖๑) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรมีพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะรายด้านทั้ง ๒ ด้านอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วยพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะด้านจิตสาธารณะต่อสถาบันการศึกษาและพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะด้านจิตสาธารณะต่อสังคม เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีเพศ และคณะวิชาต่างกัน มีพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะแตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่มีชั้นปี ค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อเดือนและการเป็นสมาชิกชมรมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมมีพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะไม่แตกต่างกัน

วิไลลักษณ์ เกลี้ยงเกล้า (๒๕๖๓) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านโรงเรียน/ครู ปัจจัยด้านเพื่อน ปัจจัยด้านสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน โดย ๓ ปัจจัยแรกที่มีลำดับสูงสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านนักเรียน และ ปัจจัยด้านเพื่อน ทั้งนี้ปัจจัยทั้ง ๕ ปัจจัยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ ๘๗.๔๐

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒ ได้เสนอวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑. กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูล
๒. ขั้นตอนการดำเนินงาน
๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล
๕. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล
๖. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย กลุ่มแกนนำ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนบ้านปากน้ำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒ จำนวน ๒๐ คน และกลุ่มขยายผล ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๑๐ คน และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๑๐ คน รวม ๒๐ คน โรงเรียนบ้านปากน้ำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒ เนื่องจากเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน ๕๐ คน คณะผู้วิจัยจึงใช้การเลือกแบบเจาะจง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

๑. การศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษา การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒ โดยการศึกษาดำเนินการพบปะพูดคุยกับผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสรุปข้อมูลในการคัดเลือกกิจกรรมที่โรงเรียนประสบความสำเร็จ ได้แก่ โครงการโรงเรียนต้นแบบปลอดบุหรี่ จาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข และโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีเป้าหมายที่จะพัฒนาสร้างแกนนำจิตอาสา ให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนรุ่นต่อไปและศึกษาค้นคว้าทฤษฎี จึงได้สรุปกระบวนการสร้างแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ ประกอบด้วย ๘ ขั้นตอน ได้แก่

๑.๑ การเตรียมกลุ่มเด็กและเยาวชน

๑.๑.๑ เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๒๐ คน มาเป็นกลุ่มแกนนำ โดยพิจารณานักเรียนที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนปลอดบุหรี่ และสถานศึกษาสีขาว และเนื่องจากเป็นระดับชั้นกลาง ที่จะสามารถเป็นทีมนำในปีการศึกษาต่อไปได้

๑.๑.๒ เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และ ๓ จำนวน ๒๐ คน มาเป็นกลุ่มขยายผล

๑.๒ การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์

๑.๒.๑ เพื่อสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒

๑.๓ การคัดเลือกแกนนำ

คัดเลือกกลุ่มแกนนำจากการผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการ “ขยะมีค่า สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย” โดยคณะวิทยากร

๑.๔ การวางแผนพัฒนาแกนนำ

วางแผนโดยผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ร่วมกันคัดเลือกโครงการ กิจกรรมที่นำไปสู่พฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดี ได้แก่ การเคารพสิทธิต่อส่วนรวม การรับผิดชอบต่อส่วนรวม การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม การช่วยเหลือส่วนรวม และการดูแลรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม โดยนำกระบวนการปฏิบัติการจิตวิทยา มาออกแบบร่วมกับการจัดกิจกรรม

๑.๕ การกำหนดประเด็นปัญหา

ใช้โครงการ “ขยะมีค่า สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย” มีขั้นตอนดำเนินงาน ๕ ขั้นตอนโดยใช้ปฏิบัติการทางจิตวิทยา ร่วมในการอบรมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ การประชุมวางแผน การจัดทำโครงการการขออนุมัติ การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการประเมินผล และสรุปผลรายงาน

๑.๖ การปฏิบัติการกิจกรรม

ดำเนินการตามกำหนดการของการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ

๑.๗ การอบรมเพิ่มทักษะความเป็นผู้นำ

ใช้รูปแบบการพัฒนาสถานักเรียน โดยคณะครูวิทยากร

๑.๘ การสรุปบทเรียน

สรุปบทเรียนโดยคณะครูวิทยากร และนักเรียนกลุ่มแกนนำ เพื่อดำเนินการจัดทำ AAR ทุกครั้งในการจัดกิจกรรม

๒. จัดทีมครูวิทยากร จำนวน ๖ คน ดำเนินกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นการเป็นพลเมืองที่ดี โดยใช้โครงการ “ขยะมีค่า สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย” มีขั้นตอนดำเนินงาน ๕ ขั้นตอน โดยใช้ปฏิบัติการทางจิตวิทยา ร่วมในการอบรมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่

- ๒.๑ การประชุมวางแผน
- ๒.๒ การจัดทำโครงการ
- ๒.๓ การขออนุมัติ
- ๒.๔ การอบรมเชิงปฏิบัติการ
- ๒.๕ การประเมินผลและสรุปผลรายงาน

ให้แก่นักเรียนกลุ่มแกนนำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๒๐ คน เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ครอบคลุมพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาใน ๕ ด้านและเป็นกิจกรรมที่ใช้ระยะเวลาสั้น

๓. นำกลุ่มแกนนำเป็นวิทยากรในการจัดกิจกรรมตามโครงการ “ขยะมีค่า สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย” ถ่ายทอดความเป็นจิตอาสาตามข้อ ๑.๒ ให้กับนักเรียนกลุ่มขยายผล ประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และ ๓ จำนวน ๒๐ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย ๔ ชนิด ได้แก่ (๑) แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ (๒) แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ (๓) แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อกิจกรรมจิตสาธารณะของโรงเรียนบ้านปากน้ำ และ (๔) โครงการขยะมีค่า สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ

๑.๑ ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เพื่อให้สอบถามความคิดเห็นของกลุ่มแกนนำเกี่ยวกับกระบวนการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ประกอบด้วย เพศ อาชีพของผู้ปกครอง สภาพภาพของผู้ปกครอง และรายได้ต่อเดือนที่ได้รับจากครอบครัว

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ จำนวน ๒๐ ข้อเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

- ระดับ ๕ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด
- ระดับ ๔ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก
- ระดับ ๓ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ ๒ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย
 ระดับ ๑ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

๑.๒ การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

คณะผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัยโดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑.๒.๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแกนนำจิตอาสา เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและขอบข่ายของเนื้อหา

๑.๒.๒ ร่างข้อคำถามตามกรอบแนวคิดและขอบข่ายของเนื้อหาและสร้างแบบสอบถามตามนิยามศัพท์เฉพาะ

๑.๒.๓ นำแบบสอบถามส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓ ท่าน (ภาคผนวก ก) พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) ได้ค่า IOC (Index of item objective congruence) รายข้ออยู่ระหว่าง ๐.๖๗ - ๑.๐๐ ซึ่งแสดงว่าทุกข้อคำถามสามารถนำไปใช้ได้

๑.๒.๔ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มแกนนำ

๒. แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ

๒.๑ ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อให้สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มแกนนำเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสา โดยแบ่งออกเป็น ๒ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ เป็นการสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ประกอบด้วย เพศ อาชีพของผู้ปกครอง สภาพภาพของผู้ปกครอง และรายได้ต่อเดือนที่ได้รับจากครอบครัว

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

ระดับ ๕ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ ๔ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก

ระดับ ๓ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ ๒ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย

ระดับ ๑ หมายถึง มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

๒.๒ การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

คณะผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัยโดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๒.๒.๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสา เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและขอบข่ายของเนื้อหา

๒.๒.๒ ร่างข้อคำถามตามกรอบแนวคิดและขอบข่ายของเนื้อหาและสร้างแบบสอบถามตามนियามศัพท์เฉพาะ

๒.๒.๓ นำแบบสอบถามส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓ ท่าน (ภาคผนวก ก) พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) ได้ค่า IOC (Index of item objective congruence) รายข้ออยู่ระหว่าง ๐.๖๗ - ๑.๐๐ ซึ่งแสดงว่าทุกข้อคำถามสามารถนำไปใช้ได้

๒.๒.๔ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มแกนนำและกลุ่มขยายผล

๓. แบบสอบถามความพึงพอใจของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา

๓.๑ ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อให้สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มแกนนำและกลุ่มขยายผลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

ระดับ ๕ หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ ๔ หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก

ระดับ ๓ หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ ๒ หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับน้อย

ระดับ ๑ หมายถึง มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๒ การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย คณะผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัยโดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๓.๒.๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและขอบข่ายของเนื้อหา

๓.๒.๒ ร่างข้อคำถามตามกรอบแนวคิดและขอบข่ายของเนื้อหาและสร้างแบบสอบถาม ตามนियามศัพท์เฉพาะ

๓.๒.๓ นำแบบสอบถามส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓ ท่าน (ภาคผนวก ก) พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) ได้ค่า IOC (Index of item objective congruence) รายข้ออยู่ระหว่าง ๐.๖๗ - ๑.๐๐ ซึ่งแสดงว่าทุกข้อคำถามสามารถนำไปใช้ได้

๓.๒.๔ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มแกนนำและกลุ่มขยายผล

๔. โครงการ “ขยะมีค่า สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย” มีขั้นตอนดำเนินงาน ๕ ขั้นตอน ได้แก่ การประชุมวางแผน การจัดทำโครงการขออนุมัติ การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการคัดแยกขยะในโรงเรียน การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลและสรุปผลรายงาน (ภาคผนวก ค)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. คณะผู้วิจัยได้ประสานงานกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูล
๒. คณะผู้วิจัยแจกแบบสอบถามทั้ง ๓ ฉบับให้กับกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูล
๓. คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามทั้ง ๓ ฉบับจากกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูล
๔. ได้ครบทั้ง ๑๐๐ ฉบับ หลังนำมาตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องแล้วนำไป

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถาม แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยได้แบ่งการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ซึ่งจะใช้ร้อยละ (Percentage) เป็นสถิติบรรยาย

๒ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ พฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ และความพึงพอใจของแกนนำในการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Mean and Standard Deviation)

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ - ๕.๐๐ หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ - ๔.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑ - ๓.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑ - ๒.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๑. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) หาได้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. ๒๕๔๕ : ๑๐๕)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ X หมายถึง คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

๒. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตร

(บุญชม ศรีสะอาด.๒๕๔๕ : ๑๐๖)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ ผลวิเคราะห์การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ

ตอนที่ ๒ ผลวิเคราะห์พฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ

ตอนที่ ๓ ผลวิเคราะห์ความพึงพอใจของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา

ตอนที่ ๑ ผลวิเคราะห์การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ

การวิเคราะห์การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ ปรากฏดังตารางที่ ๔-๑ และ ๔-๒

ตารางที่ ๔-๑ จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๒๐)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
๑. ชาย	๖	๓๐.๐๐
๒. หญิง	๑๔	๗๐.๐๐
รวม	๒๐	๑๐๐.๐๐
อาชีพของผู้ปกครอง		
๑. เกษตรกร/ชาวสวน	๙	๔๕.๐๐
๒. รับจ้างทั่วไป	๗	๓๕.๐๐
๓. รับราชการ	๓	๑๕.๐๐
๔. พนักงานบริษัทเอกชน	๑	๕.๐๐
รวม	๒๐	๑๐๐.๐๐
สถานภาพของผู้ปกครอง		
๑. อยู่ด้วยกัน (พ่อ-แม่)	๑๑	๕๕.๐๐
๒. แยกกันอยู่ (พ่อ-แม่)	๖	๓๐.๐๐
๓. อยู่กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่พ่อแม่	๓	๑๕.๐๐
รวม	๒๐	๑๐๐.๐๐

รายได้ที่ได้รับจากครอบครัว		
๑. ต่ำกว่า ๑,๕๐๐ บาท	๖	๓๐.๐๐
๒. ระหว่าง ๑,๕๐๑ ถึง ๓,๐๐๐ บาท	๑๒	๖๐.๐๐
๓. มากกว่า ๓,๐๐๑ บาท	๒	๑๐.๐๐
รวม	๒๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔-๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐๐ ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร/ชาวสวน จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๐๐ ผู้ปกครองอาศัยอยู่ด้วยกัน จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๐๐ และรายได้ต่อเดือนจากครอบครัวอยู่ระหว่าง ๑,๕๐๑ - ๓,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐

ตารางที่ ๔-๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ

(n = ๒๐)

ข้อที่	การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดี	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
การเตรียมกลุ่มเด็กและเยาวชน				
๑	นักเรียนได้รับการติดต่อให้เข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่อง	๔.๑๐	๐.๕๕	มาก
๒	นักเรียนได้เข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบความสำคัญของการเป็นแกนนำอย่างชัดเจน	๔.๓๐	๐.๔๗	มาก
๓	นักเรียนได้รับการอบรมหรือพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะสำหรับนำมาใช้ในการเป็นแกนนำจิตอาสาอย่างสม่ำเสมอ	๔.๕๕	๐.๖๐	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม		๔.๓๑	๐.๒๙	มาก
การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์				
๔	ผู้บริหารและคณะครูได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมเป็นแกนนำอย่างชัดเจน	๔.๑๐	๐.๖๔	มาก
๕	นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะ	๔.๒๕	๐.๖๓	มาก
๖	นักเรียนได้ศึกษาและรวบรวมจุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง และกลุ่มแกนนำก่อนที่เข้าร่วมเป็นแกนนำ	๔.๓๐	๐.๕๗	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		๔.๒๑	๐.๓๓	มาก
การคัดเลือกแกนนำ				
๗	ผู้บริหารและคณะครูได้ชี้แจงเกณฑ์ในการพิจารณา	๔.๒๕	๐.๖๓	มาก

ข้อที่	การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดี	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
	คุณสมบัติของคนที่จะเป็นแกนนำอย่างชัดเจน			
๘	ผู้บริหารและคณะครูพูดคุยกับนักเรียนเพื่อตรวจสอบ คุณลักษณะว่ามีความเหมาะสมกับการเป็นแกนนำ	๔.๒๐	๐.๕๒	มาก
๙	ผู้บริหารและคณะครูกำหนดบทบาทของแกนนำแต่ละคน อย่างชัดเจนและสอดคล้องกับบุคลิกภาพของแต่ละคน	๔.๕๕	๐.๕๑	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๓๓	๐.๒๔	มาก
การวางแผนการพัฒนาแกนนำ				
๑๐	ผู้บริหารและคณะครูกำหนดตารางการประชุมแกนนำ อย่างชัดเจน	๔.๓๕	๐.๔๘	มาก
๑๑	ผู้บริหารและคณะครูส่งเสริมและสนับสนุนให้แกนนำเข้า ร่วมการอบรมทั้งที่จัดเองและหน่วยงานภายนอกจัด	๔.๓๐	๐.๕๗	มาก
๑๒	ผู้บริหารและคณะครูฝึกให้แกนนำได้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากการทำกิจกรรมจิตสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ	๔.๐๕	๐.๖๐	มาก
	ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๒๓	๐.๓๑	มาก
การกำหนดประเด็นปัญหา				
๑๓	นักเรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความต้องการเพื่อ กำหนดประเด็นปัญหาเพื่อนำมาจัดกิจกรรมจิตสาธารณะ อย่างสม่ำเสมอ	๔.๑๐	๐.๖๔	มาก
๑๔	ผู้บริหารและคณะครูสนับสนุนเครื่องมือหรือเทคนิคใน การกำหนดประเด็นปัญหาเพื่อนำมาจัดกิจกรรมจิต สาธารณะอย่างเพียงพอและเหมาะสม	๔.๓๕	๐.๕๙	มาก
๑๕	นักเรียนได้รับการแนะนำเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำกำหนดเป็นประเด็นปัญหาในการจัดกิจกรรมจิต สาธารณะอย่างต่อเนื่อง	๔.๑๕	๐.๖๗	มาก
	ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๒๐	๐.๒๕	มาก
การปฏิบัติกิจกรรม				
๑๖	นักเรียนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ดำเนินงานตาม แผนกิจกรรมที่กำหนดไว้	๔.๒๐	๐.๖๒	มาก
๑๗	นักเรียนได้ดำเนินงานกิจกรรมจิตสาธารณะตรงกับ ประเด็นปัญหาที่ร่วมกันกำหนด	๔.๒๕	๐.๕๕	มาก
๑๘	นักเรียนสามารถปฏิบัติงานกิจกรรมเสร็จสิ้นตาม ระยะเวลาที่กำหนด	๔.๓๐	๐.๔๗	มาก

ข้อที่	การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดี	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
ค่าเฉลี่ยรวม		๔.๒๕	๐.๓๐	มาก
การอบรมเพิ่มทักษะและความเป็นผู้นำ				
๑๙	นักเรียนได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำอย่าง สม่ำเสมอ	๔.๒๐	๐.๕๒	มาก
๒๐	นักเรียนได้รับการชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอย่างชัดเจน	๔.๑๕	๐.๔๙	มาก
๒๑	นักเรียนสามารถประสานงานกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมจิตสาธารณะได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	๔.๔๐	๐.๕๐	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		๔.๒๕	๐.๓๐	มาก
การสรุปทเรียน				
๒๒	นักเรียนเปิดโอกาสให้เพื่อนสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการ ประเมินผลกิจกรรม	๔.๑๕	๐.๔๙	มาก
๒๓	นักเรียนเปิดโอกาสให้เพื่อนสมาชิกเข้ามาร่วมแสดงความ คิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำรายงานผลกิจกรรม	๔.๑๕	๐.๖๗	มาก
๒๔	นักเรียนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้นำเสนอผลการ ดำเนินงานของกิจกรรมจิตสาธารณะต่อสาธารณชน สม่ำเสมอ	๔.๒๐	๐.๖๑	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		๔.๑๖	๐.๒๙	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งสิ้น		๔.๒๔	๐.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔-๒ พบว่า การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๕$, S.D. = ๐.๑๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การคัดเลือกแกนนำ ($\bar{X} = ๔.๓๓$, S.D. = ๐.๒๔) การเตรียมกลุ่มเด็กและเยาวชน ($\bar{X} = ๔.๓๑$, S.D. = ๐.๒๙) การปฏิบัติการกิจกรรมและการอบรมเพิ่มทักษะและความเป็นผู้นำ ($\bar{X} = ๔.๒๕$, S.D. = ๐.๓๐) การวางแผนการพัฒนาแกนนำ ($\bar{X} = ๔.๒๓$, S.D. = ๐.๓๑) การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = ๔.๒๑$, S.D. = ๐.๓๓) การกำหนดประเด็นปัญหา ($\bar{X} = ๔.๒๐$, S.D. = ๐.๒๕) และการสรุปทเรียน ($\bar{X} = ๔.๑๖$, S.D. = ๐.๒๙)ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่ามี ๒ ประเด็นที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหาร และคณะครูกำหนดบทบาทของแกนนำแต่ละคนอย่างชัดเจนและสอดคล้องกับบุคลิกภาพของแต่ละคน ($\bar{X} = ๔.๕๕, S.D. = ๐.๕๑$) และนักเรียนได้รับการอบรมหรือพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะสำหรับนำมาใช้ในการเป็นแกนนำจิตอาสาอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = ๔.๕๕, S.D. = ๐.๖๐$) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารและคณะครูฝึกให้แกนนำได้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมจิตสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = ๔.๐๕, S.D. = ๐.๖๐$)

ตอนที่ ๒ ผลวิเคราะห์พฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ

การวิเคราะห์พฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ ปรากฏดังตารางที่ ๔-๓ และ ๔-๔

ตารางที่ ๔-๓ จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๔๐)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
๑. ชาย	๑๕	๓๗.๕๐
๒. หญิง	๒๕	๖๒.๕๐
รวม	๔๐	๑๐๐.๐
อาชีพของผู้ปกครอง		
๑. เกษตรกร/ชาวสวน	๒๓	๕๗.๕๐
๒. รับจ้างทั่วไป	๑๑	๒๗.๕๐
๓. รับราชการ	๔	๑๐.๐๐
๔. พนักงานบริษัทเอกชน	๒	๕.๐๐
รวม	๔๐	๑๐๐.๐๐
สถานภาพของผู้ปกครอง		
๑. อยู่ด้วยกัน (พ่อ-แม่)	๒๑	๕๒.๕๐
๒. แยกกันอยู่ (พ่อ-แม่)	๑๑	๒๗.๕๐
๓. อยู่กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่พ่อแม่	๘	๒๐.๐๐
รวม	๔๐	๑๐๐.๐๐
รายได้ที่ได้รับจากครอบครัว		
๑. ต่ำกว่า ๑,๕๐๐ บาท	๑๓	๓๒.๕๐
๒. ระหว่าง ๑,๕๐๑ ถึง ๓,๐๐๐ บาท	๒๑	๕๒.๕๐
๓. มากกว่า ๓,๐๐๑ บาท	๖	๑๕.๐๐
รวม	๔๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔-๓ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๕๐ ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร/ชาวสวน จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๕๐ ผู้ปกครองอาศัยอยู่ด้วยกัน จำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๕๐ และได้รับรายได้ต่อเดือนจากครอบครัวอยู่ระหว่าง ๑,๕๐๑ - ๓,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๕๐

ตารางที่ ๔-๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ

(n = ๔๐)				
ข้อที่	พฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสา	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
การรับผิดชอบต่อส่วนรวม				
๑	นักเรียนวางแผนการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะอย่างรอบคอบ	๔.๓๐	๐.๔๖	มาก
๒	นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	๔.๑๗	๐.๓๘	มาก
๓	นักเรียนมีความพยายามในการที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด	๔.๓๕	๐.๔๘	มาก
๔	นักเรียนรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองเสมอ	๔.๒๘	๐.๔๕	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		๔.๒๘	๐.๒๑	มาก
การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม				
๕	นักเรียนวางแผนการพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมพร้อมเข้าร่วมกิจกรรมเสมอ	๔.๔๐	๐.๔๙	มาก
๖	นักเรียนรู้สึกมีความสุขที่ได้ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม	๔.๒๗	๐.๔๕	มาก
๗	นักเรียนทำกิจกรรมสาธารณะโดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน	๔.๑๕	๐.๓๖	มาก
๘	นักเรียนพยายามโน้มน้าวให้เพื่อนเข้าร่วมกิจกรรมทำประโยชน์ส่วนรวมโดยการสร้างแรงจูงใจและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำกิจกรรม	๔.๒๕	๐.๔๔	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		๔.๒๗	๐.๒๒	มาก
การช่วยเหลือส่วนรวม				
๙	นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อส่วนรวม	๔.๐๗	๐.๒๗	มาก
๑๐	นักเรียนช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจทุกครั้งเมื่อมีโอกาส	๔.๔๐	๐.๔๙	มาก
๑๑	นักเรียนเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	๔.๓๒	๐.๔๗	มาก
๑๒	นักเรียนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะทุกครั้งที่มีโอกาส	๔.๒๘	๐.๕๑	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		๔.๒๗	๐.๒๓	มาก
การเคารพสิทธิต่อส่วนรวม				

ข้อที่	พฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสา	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
๑๓	นักเรียนรับรู้และยอมรับสิทธิที่ตนเองพึงมีอย่างเข้าใจ	๔.๓๐	๐.๔๖	มาก
๑๔	นักเรียนเคารพการตัดสินใจของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล	๔.๔๘	๐.๕๑	มาก
๑๕	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นด้วยความใส่ใจ	๔.๒๕	๐.๔๔	มาก
๑๖	นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนและกลุ่มบุคคลที่ดำเนินงานกิจกรรมร่วมกัน	๔.๔๓	๐.๕๐	มาก
๑๗	นักเรียนยกย่องชมเชยเพื่อนสมาชิกด้วยความจริงใจ	๔.๒๕	๐.๔๔	มาก
	ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๓๔	๐.๑๙	มาก
การดูแลรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม				
๑๘	นักเรียนสามารถดูแลทรัพย์สินของส่วนรวมที่นำมาใช้ในกิจกรรมจิตสาธารณะได้เป็นอย่างดีทุกครั้ง	๔.๒๐	๐.๔๑	มาก
๑๙	นักเรียนสามารถใช้ทรัพย์สินของส่วนรวมได้อย่างคุ้มค่า	๔.๒๕	๐.๔๔	มาก
๒๐	นักเรียนแบ่งปันให้ผู้อื่นเข้ามาใช้ทรัพย์สินของส่วนรวมเสมอ	๔.๑๓	๐.๓๓	มาก
	ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๑๙	๐.๒๕	มาก
	ค่าเฉลี่ยรวมทั้งสิ้น	๔.๒๗	๐.๑๑	มาก

จากตารางที่ ๔-๔ พบว่า พฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๗$, S.D. = ๐.๑๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การเคารพสิทธิต่อส่วนรวม ($\bar{X} = ๔.๓๔$, S.D. = ๐.๑๙) การรับผิดชอบต่อส่วนรวม ($\bar{X} = ๔.๒๘$, S.D. = ๐.๒๑) การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ($\bar{X} = ๔.๒๗$, S.D. = ๐.๒๒) การช่วยเหลือส่วนรวม ($\bar{X} = ๔.๒๗$, S.D. = ๐.๒๓) และการดูแลรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม ($\bar{X} = ๔.๑๙$, S.D. = ๐.๒๕) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่า มีประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก คือ นักเรียนเคารพการตัดสินใจของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล ($\bar{X} = ๔.๔๘$, S.D. = ๐.๕๑) นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนและกลุ่มบุคคลที่ดำเนินงานกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X} = ๔.๔๓$, S.D. = ๐.๕๐) และ นักเรียนมีความพยายามในการที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด ($\bar{X} = ๔.๓๕$, S.D. = ๐.๔๘) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อส่วนรวม ($\bar{X} = ๔.๐๗$, S.D. = ๐.๒๗)

ตอนที่ ๓ ผลวิเคราะห์ความพึงพอใจของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา

การวิเคราะห์ความพึงพอใจของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ ปรากฏดังตารางที่ ๔-๕ และ ๔-๖

ตารางที่ ๔-๕ จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๔๐)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
๑. ชาย	๑๕	๓๗.๕๐
๒. หญิง	๒๕	๖๒.๕๐
รวม	๔๐	๑๐๐.๐๐
ระดับการศึกษา		
๑. มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑	๑๐	๒๕.๐๐
๒. มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๒	๒๐	๕๐.๐๐
๓. มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๓	๑๐	๒๕.๐๐
รวม	๔๐	๑๐๐.๐๐
ตำแหน่ง/สถานภาพ		
๑. แกนนำ	๒๐	๕๐.๐๐
๒. กลุ่มขยายผล	๒๐	๕๐.๐๐
รวม	๔๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔-๕ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๕๐ ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ เป็นแกนนำและกลุ่มขยายผลเท่ากันคือ จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐

ตารางที่ ๔-๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา

(n = ๔๐)

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
๑	การจัดกิจกรรมในครั้งนี้มีประโยชน์ต่อนักเรียน	๔.๒๗	๐.๔๕	มาก
๒	นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม	๔.๔๐	๐.๔๙	มาก
๓	นักเรียนได้รับความรู้/ประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อไปปรับใช้ได้	๔.๒๘	๐.๔๕	มาก
๔	รูปแบบของกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๑๕	๐.๓๖	มาก
๕	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๒๕	๐.๔๔	มาก
๖	การประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๐๘	๐.๒๗	มาก

๗	สถานที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๔๐	๐.๔๙	มาก
๘	สามารถนำความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมไปต่อยอดได้	๔.๓๒	๐.๔๗	มาก
๙	ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มเป็นไปด้วยดีไม่มีข้อขัดแย้งใดๆ	๔.๓๒	๐.๔๗	มาก
๑๐	ภาพรวมความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้	๔.๗๓	๐.๔๕	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม		๔.๓๒	๐.๑๓	มาก

จากตารางที่ ๔-๖ พบว่า กลุ่มแกนนำและกลุ่มขยายผลของโรงเรียนบ้านปากน้ำ มีความพึงพอใจที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา โดยการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ “ขยะมีค่า สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย” โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๒$, S.D. = ๐.๑๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๗๓$, S.D. = ๐.๔๕) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรม มีความเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๐๘$, S.D. = ๐.๒๗)

บทที่ ๕

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒ คณะผู้วิจัยได้สรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะตามลำดับ

สรุปการวิจัย

๑. วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๑ เพื่อสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒

๑.๒ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจิตอาสาของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒

๑.๓ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒

๒. วิธีดำเนินการวิจัย

๒.๑ กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย กลุ่มแกนนำ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๒๐ คน และกลุ่มขยายผล ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๑๐ คน และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๑๐ คน รวม ๒๐ คน โรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒ โดยเป็นการเลือกแบบเจาะจง

๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย ๔ ชนิด ได้แก่

๒.๒.๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ

๒.๒.๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการจิตอาสาของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ

๒.๒.๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา

๒.๒.๔ โครงการขยะมีค่า สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย

๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยประสานกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล เพื่อเก็บข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ โดยระยะแรกประสานกลุ่มแกนนำจำนวน ๒๐ คน เพื่อทำแบบสอบถาม เกี่ยวกับการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ โดยใช้เวลา ๑ สัปดาห์ ระยะต่อมาได้นำแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของ โรงเรียนบ้านปากน้ำไปให้กลุ่มแกนนำ ๒๐ คน และกลุ่มขยายผล ๒๐ คน โดยใช้เวลา ๑๐ วัน และเมื่อดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้น จึงให้กลุ่มแกนนำและกลุ่มขยายผลตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ ของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาจำนวน ๔๐ คน ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ภายใน ๑ วัน หลังจากคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของแบบสอบถามทั้ง ๓ ฉบับซึ่งได้รับกลับคืนมาทุกฉบับซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ จึงนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

๒.๔ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้ง ๓ ฉบับ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ (๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาความถี่ และค่าร้อยละ และ (๒) ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของ โรงเรียนบ้านปากน้ำและพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสา วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๒. สรุปผลการวิจัย

๒.๑ นักเรียนแกนนำเป็นเพศหญิง จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐๐ ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร/ชาวสวน จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๐๐ ผู้ปกครองอาศัยอยู่ด้วยกันจำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๐๐ และได้รับรายได้ต่อเดือนจากครอบครัวอยู่ระหว่าง ๑,๕๐๑ - ๓,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ และกลุ่มขยายผลเป็นเพศหญิง จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๐๐ ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร/ชาวสวน จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐ ผู้ปกครองอาศัยอยู่ด้วยกัน จำนวน ๑๐ คน คิดเป็น ร้อยละ ๕๐.๐๐ และได้รับรายได้ต่อเดือนจากครอบครัวอยู่ระหว่าง ๑,๕๐๑ - ๓,๐๐๐ บาท จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๐

๒.๒ การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ จากมากไปน้อย ดังนี้ การคัดเลือกแกนนำ การเตรียมกลุ่มเด็กและเยาวชน การปฏิบัติภารกิจกรรม และการอบรมเพิ่มทักษะและความเป็นผู้นำ การวางแผนการพัฒนาแกนนำ การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ การกำหนดประเด็นปัญหา และการสรุปทบทวน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่า มี ๒ ประเด็นที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารและคณะครูกำหนดบทบาทของแกนนำ แต่ละคนอย่างชัดเจนและสอดคล้องกับบุคลิกภาพของแต่ละคน และ นักเรียนได้รับการอบรมหรือ พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะสำหรับนำมาใช้ในการเป็นแกนนำจิตอาสาอย่างสม่ำเสมอ และ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารและคณะครูฝึกให้แกนนำได้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากการทำกิจกรรมจิตสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ

๒.๓ พฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การเคารพสิทธิต่อส่วนรวม การรับผิดชอบต่อส่วนรวม การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม การช่วยเหลือส่วนรวม และการดูแลรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่า มี ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก คือ นักเรียนเคารพการตัดสินใจของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนและกลุ่มบุคคลที่ดำเนินงานกิจกรรมร่วมกัน และ นักเรียนมีความพยายามในการที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อส่วนรวม

๒.๔ ความพึงพอใจของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ ของนักเรียนกลุ่มแกนนำและกลุ่มขยายผล โดยใช้โครงการ “ขยะมีค่าสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย” โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้น คณะผู้วิจัยพบว่า มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

๑. การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนบ้านปากน้ำ ซึ่งได้นำกรอบของกระบวนการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดี ประกอบด้วย ๘ ขั้นตอนมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การคัดเลือกแกนนำ การเตรียมกลุ่มเด็กและเยาวชน การปฏิบัติภารกิจกรรม และ การอบรมเพิ่มทักษะและความเป็นผู้นำ การวางแผน การพัฒนาแกนนำ การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ การกำหนดประเด็นปัญหา และการสรุปบทเรียน ตามลำดับ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สามารถพัฒนาการสร้างแกนนำจิตอาสาได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับวงจรเดมมิ่ง การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุง ทำให้กลุ่มแกนนำที่ได้รับการคัดเลือกสามารถเป็นแกนนำที่เป็นวิทยากรให้กับกลุ่มขยายผลได้เป็นอย่างดี เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่า มี ๒ ประเด็นที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารและคณะครูกำหนดบทบาทของแกนนำแต่ละคนอย่างชัดเจนและสอดคล้องกับบุคลิกภาพของแต่ละคน และ นักเรียนได้รับการอบรมหรือพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะสำหรับนำมาใช้ในการเป็นแกนนำจิตอาสาอย่างสม่ำเสมอ ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารและคณะครูฝึกให้แกนนำได้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานจิตสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ เหตุที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากโรงเรียนบ้านปากน้ำเป็นโรงเรียนขยายโอกาสการศึกษา ขนาดกลาง และเป็นแกนนำในการทำกิจกรรมต่างๆ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒ อย่างต่อเนื่อง อาทิ โครงการบริหารจัดการขยะของชุมชนโดยใช้หลัก ๓ R หรือกิจกรรม “วัยใสใจเข้มแข็ง” ซึ่งโครงการส่วนใหญ่เป็นโครงการที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีเด่นได้รับความชื่นชมจากหน่วยงานต่างๆ รวมถึงชุมชนใกล้เคียงโรงเรียน นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มบุคคลที่มีภูมิปัญญาในพื้นที่เป็นหลัก ทำให้มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดและเห็นประโยชน์ของการทำกิจกรรมจิตสาธารณะต่าง ๆ

เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน พัฒนาภาพลักษณ์ของโรงเรียน รวมถึงพัฒนาชุมชนใกล้เคียง ให้เป็นชุมชนที่มีความสุขเพื่อให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่กำหนดไว้ว่า “จัดการศึกษาแก่ประชากรวัยเรียนทุกคนให้ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพโดยพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้คู่คุณธรรมอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ พัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพระดับชาติ” (โรงเรียนบ้านปากน้ำ, ๒๕๖๕)

สำหรับประเด็นการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดี ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การคัดเลือกแกนนำ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารและคณะครูมีประสบการณ์ ในการเข้าร่วมทำกิจกรรมจิตสาธารณะอยู่บ่อยครั้งทำให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนด คุณสมบัติของแกนนำที่เข้ามาทำกิจกรรมต่างๆให้ประสบความสำเร็จ รวมถึงได้นำกิจกรรม จิตสาธารณะเข้ามาบูรณาการกับการเรียนการสอนทำให้นักเรียนได้เกิดความคุ้นเคย และเห็นคุณค่า ของการเข้ากิจกรรมหรือพัฒนาตัวเองมาเป็นผู้ดำเนินงานของกิจกรรม นอกจากนี้ ผู้บริหารและ คณะครูกำหนดบทบาทของแกนนำแต่ละคนอย่างชัดเจนและสอดคล้องกับบุคลิกภาพของแต่ละคน และ นักเรียนได้รับการอบรมหรือพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะสำหรับนำมาใช้ในการ เป็นแกนนำจิตอาสาอย่างสม่ำเสมอซึ่งสอดคล้องกับ ธงชัย ศรีเมือง และภรสรัญ แก่นทอง (มปป.) ที่ได้กล่าวว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตอาสา ได้แก่ (๑) การเป็นตัวแบบที่ ทางด้านจิตอาสาอย่างสม่ำเสมอ เมื่อผู้สอนแสดงพฤติกรรมใดๆ ออกมาอย่างสม่ำเสมอ แม้ไม่ต้องสอน โดยวาจา แต่เป็นการสอนโดยการกระทำผู้เรียนจะมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมนั้นด้วย การพัฒนาลักษณะนี้ เป็นการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยกระบวนการซึมซับ การสังเกต การเลียนแบบพฤติกรรม แต่ควรใช้ควบคู่กับการสะท้อนผลตนเอง (reflection) (๒) การจัดการเรียนรู้ต้องผ่านกระบวนการการปฏิบัติ (action learning) โดยการให้ผู้เรียน ลงมือปฏิบัติ กิจกรรมจิตอาสาตามความเหมาะสมด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องจัดทำเป็น โครงการเฉพาะกิจขึ้น แต่ควรบูรณาการไปในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ และที่สำคัญจะต้อง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการปฏิบัติต่อเพื่อนและผู้สอน (๓) การสร้างบรรยากาศที่กระตุ้น การเรียนรู้จิตอาสาโดยทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม (empathy) ความเห็นอกเห็นใจ เอาใจผู้อื่นมา ใส่ใจตนเอง เพื่อรับรู้ความรู้สึก และตอบสนองโดยการแสดงพฤติกรรมจิตอาสา อย่างถูกต้อง เหมาะสม ทั้งภาษาพูดและภาษากาย (๔) มุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมอง (transformation of learning) ของผู้เรียน ทำให้เห็นว่าผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือ ผู้อื่นและสังคมส่วนรวมได้ ไม่สำคัญว่าจะเรียนเก่ง สอบได้คะแนนดีหรือไม่ การปรับเปลี่ยนความคิด และมุมมองดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียน เกิดการพัฒนาจิตอาสาอย่างยั่งยืน และต่อเนื่อง (๕) การจัดการ เรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนตนเอง (self - reflection) มุ่งให้เห็นความคิด และ ความรู้สึกของตนเองเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่น หรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม รวมทั้งการกำหนด แนวทางสำหรับพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีจิตอาสาต่อไป และ (๖) ผู้สอนต้องสร้างความเข้าใจ ให้ชัดเจนว่า การมีจิตอาสานั้นจะต้องไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองหรือ บุคคลรอบข้าง มิฉะนั้น จะเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา สิ่งใดที่เกินกำลังที่เราจะทำได้คนเดียว ก็ต้องรู้จักสร้างแนวร่วม หรือ เครือข่ายมาช่วยให้งานจิตอาสานั้นสำเร็จ แนวทางการสร้างจิตอาสา เป็นความรับผิดชอบในตนเอง ดังนั้นการสร้างแกนนำจิตอาสาที่ประสบความสำเร็จจะต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุน จากผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลที่ใกล้ชิดกับนักเรียนเป็นหลักและที่สำคัญ ที่สุดนั่นคือ ตัวนักเรียนเองที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าเห็นความสำคัญ ของ การทำกิจกรรมจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาโรงเรียน และพัฒนาชุมชนและประเทศ ต่อไปในอนาคต

๒. การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การเคารพสิทธิต่อส่วนรวม การรับผิดชอบต่อส่วนรวม การทำประโยชน์ต่อส่วนรวมการช่วยเหลือส่วนรวม และการดูแลรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่า มี ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก คือ นักเรียนเคารพการตัดสินใจของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนและกลุ่มบุคคลที่ดำเนินงานกิจกรรมร่วมกัน และ นักเรียนมีความพยายามในการที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อส่วนรวม เหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่อง มาจากนักเรียนมีประสบการณ์และคุ้นเคยกับการทำกิจกรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะเนื่องจากโรงเรียนเป็นโรงเรียนแกนนำเกี่ยวกับกิจกรรมสำคัญๆ หลายกิจกรรม

สำหรับพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเคารพสิทธิต่อส่วนรวม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก อาชีพของผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรหรือชาวนา ซึ่งมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอยู่ด้วยกันอย่างมีความเข้าใจมีความรักสามัคคีและช่วยเหลือกัน ทำให้ต่างคนต่างมีวิธีการคิดหรือการดำเนินงานกิจกรรมที่เป็นอิสระซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างยอมรับซึ่งกันและกัน นอกจากนี้การได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อสังคมต่าง ๆ ทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนได้เรียนรู้ถึงปัญหาที่เกิดจากการไม่เคารพในสิทธิที่พึงมีของแต่ละคน สอดคล้องกับผลวิจัยที่ว่า “นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนและกลุ่มบุคคลที่ดำเนินงานกิจกรรมร่วมกัน” ส่วนประเด็นความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและการทำประโยชน์ต่อส่วนรวมที่เป็นพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสา ที่นักเรียนมีมากเป็นลำดับรองลงมานั้น แสดงให้เห็นว่าสังคมชนบท ชัดเจนให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อและยินดีทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเนื่องจากสังคมชนบทเป็นสังคมที่ไม่แก่งแย่งหรือแข่งขันกันอย่างรุนแรง ดังเช่นชุมชนเมือง รวมถึงค่าครองชีพที่นักเรียนต้องรับผิดชอบก็ไม่สูงมากนัก สังเกตได้จากรายได้ต่อเดือนที่ได้รับจากผู้ปกครองอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเมื่อนักเรียน มีความพร้อมและไม่ขาดแคลนในเรื่องทุนทรัพย์ก็สามารถที่จะทุ่มเททำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมมากยิ่งขึ้น ประกอบกับผลการวิจัยประเด็นย่อยที่พบว่า นักเรียนมีความพยายามในการที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด แต่อย่างไรก็ตาม นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อส่วนรมน้อยอยู่ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารและคณะครูจำเป็นต้องมาประเด็น ในการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อให้นักเรียนเกิดความมุ่งมั่นในทำกิจกรรมจิตสาธารณะ เช่น การชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมให้มีความชัดเจน หรือการเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกหรือกำหนดประเด็นปัญหาที่จัดทำเป็นกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยกันพัฒนาชุมชน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (๒๕๔๔, หน้า ๖) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมจิตสาธารณะว่าเป็นความคิดที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคมพยายามฉวยโอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจังและมองโลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง และ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ (๒๕๔๗, หน้า ๒ – ๓) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมจิตสาธารณะว่า เป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

๓. ความพึงพอใจของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ ของนักเรียนกลุ่มแกนนำและกลุ่มขยายผล จากการจัดกิจกรรมตามโครงการ “ขยะมีค่าสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย” มีขั้นตอนดำเนินงาน ๕ ขั้นตอน ได้แก่ การประชุมวางแผน การจัดทำโครงการขออนุมัติ การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการคัดแยกขยะในโรงเรียน การดำเนินกิจกรรม

และการประเมินผลและสรุปผลรายงาน พบว่าความพึงพอใจของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาอยู่ในระดับมาก ภาพรวมความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ อาจมาจากเป็นกิจกรรมจิตอาสา มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ความตระหนักในปัญหาสังคม กิจกรรมการรับรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาสังคม กิจกรรมการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์และปัญหาสังคม และการทำประโยชน์ต่อส่วนรวมในชุมชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งกระบวนการสร้างแกนนำโดยใช้โครงการ “ขยะมีค่าสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย” มีขั้นตอนที่ทำให้แกนนำได้เรียนรู้และปลูกจิตสำนึกถึงการเป็นพลเมืองที่ดีของแกนนำที่จะเป็นตัวอย่างให้กับโรงเรียน และชุมชน เช่น การลดปริมาณขยะ การนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ รวมถึงการเก็บรวบรวมขยะเพื่อนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี ซึ่งล้วนแล้วเป็นกิจกรรมที่บ่งบอกพฤติกรรมถึงการเป็นพลเมืองที่ดี ได้แก่ การเคารพสิทธิต่อส่วนรวม การรับผิดชอบต่อส่วนรวม การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม การช่วยเหลือส่วนรวม และการดูแลรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม และรูปแบบการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อาจเนื่องจาก กิจกรรมจัดเป็นระยะเวลายาว และอยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ซึ่งทำให้การจัดกิจกรรมเป็นไปอย่างเร่งด่วนเท่าที่สถานการณ์เอื้ออำนวยถึงแม้จะเป็นระยะเวลายาวแต่การดำเนินกิจกรรมสามารถเป็นไปตามแผนที่วางไว้สามารถนำปฏิบัติการจิตอาสาเข้าสู่กระบวนการในกิจกรรมทำให้เกิดการเรียนรู้ของกลุ่มแกนนำและกลุ่มขยายผลได้อย่างรวดเร็ว กิจกรรมจิตอาสาที่นักเรียนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ทำให้นักเรียนมีภาคภูมิใจในผลงานของตนและได้รับการยกย่อง เป็นที่ยอมรับของเพื่อน ครู และผู้ปกครอง ทำให้ความภาคภูมิใจ และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมจิตอาสา สอดคล้องกับแนวคิดของ Piaget (Jean Piaget ๑,๙๖๕, หน้า๑,๑๒๑) ช่วงอายุ ๑๓-๑๘ ปี ระยะเวลาที่เด็กมีกฎเกณฑ์ของตนเอง (autonomous) เป็นระยะที่เด็กเริ่มพัฒนาจริยธรรมขึ้นสู่ความคิดที่เป็นของตนเอง ใช้เหตุผล โดยคำนึงถึงความยุติธรรม และพิจารณาจากผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำด้วย ซึ่งการพัฒนาการที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับสติปัญญาและอายุ ทำให้เด็กได้แสดงออก เป็นที่ยอมรับของสังคมและพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑.๑ จากผลการวิจัยผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสร้างแกนนำจิตอาสาไปกำหนดนโยบายในการสร้างแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนโดยเน้นการกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของนักเรียนแกนนำให้ชัดเจน

๑.๒ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำแนวทางการสร้างแกนนำจิตอาสาไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมอื่นที่มีลักษณะเป็นจิตอาสาได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะการกำหนดคุณสมบัติหรือการพัฒนาคุณสมบัติของนักเรียนที่จะมาเป็นแกนนำให้ชัดเจน

๑.๓ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตอาสาของแกนนำไปกำหนดเป็นคุณลักษณะพึงประสงค์ของผู้เรียนเพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดีและเป็นพลเมืองที่ดีของชุมชนและประเทศชาติ

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

๒.๑ ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานกิจกรรมจิตอาสาของสถานศึกษาเนื่องจากในปัจจุบันสถานศึกษาได้รับมอบหมายให้เข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาทั้งที่เป็นไปในลักษณะของนโยบายของต้นสังกัด เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมจิตอาสา มีประสิทธิภาพสูงสุด

๒.๒ ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของแกนนำจิตอาสา เพื่อนำสู่การวางแผนพัฒนาแกนนำให้มีคุณภาพและเกิดความยั่งยืน

๒.๓ ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมจิตอาสาธรรณะ ให้มีความหลากหลาย ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการนักเรียนหรือชุมชน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การ
รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖.

กระทรวงศึกษาธิการ. คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สป.๔๐๓/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๕๖๑ เรื่อง นโยบายการตรวจราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑,
๒๕๖๑.

เกียรติก้องดี เจริญวงศ์ศักดิ์. ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์. กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๖.

พระไพศาล วิสาโล. เต็มชีวิตด้วยจิตอาสา. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: เครือข่ายพุทธิกา, ๒๕๕๗.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. สำนักไทยที่พึงปรารถนา. กรุงเทพฯ: มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย,
๒๕๔๓.

ยุทธนา วรณปิตกุล. สำนักพลเมือง : ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาคม. กรุงเทพฯ:
มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาคม, ๒๕๔๒.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๕. พิมพ์ครั้งที่ ๑.
กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๖๒.

อรัญญา ต้อยคัมภีร์ และ จิระสุข สุขสวัสดิ์. จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาตนและการสร้างสรรค์สังคม.
จิตวิทยาเพื่อการดำรงชีวิต หน่วยที่ ๑๕. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,
๒๕๕๕.

วารสาร และหนังสือพิมพ์

พระปลัดวรฑฒ อากโร (บุญไชยแสน). “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียน
โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด”. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือน มกราคม – มิถุนายน
๒๕๕๘, หน้า ๑๗๓-๑๘๓.

พิสชา สถาพรบำรุงเฝ้า. “แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตอาสาของนักเรียน สถาบันการ
อาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. วารสารชุมชนวิจัย. ปีที่ ๑๑ (ฉบับที่ ๓)
กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๐, หน้า ๑๑๐-๑๒๔.

วิไลลักษณ์ เกลี้ยงเกล้า. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในจังหวัดอุบลราชธานี”. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานี วิชาการ ครั้งที่ ๓ การวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Research to Make A Change). ๒๕๖๓. หน้า ๔๖๑-๔๗๑.

ศิริสุข นาคะเสนีย์ ชุติ ปัญจะผลินกุล และศศิวิมล โมอ่อน . “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์”. วารสารวิจัยรำไพพรรณี. ปีที่ ๙ (ฉบับที่ ๑). มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๗, หน้า ๘๐-๙๐.

สมปอง ช่วยพรม และ วารินทร์ แก้วอุไร. “การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะตามหลักการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา”. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. ปีที่ ๕ (ฉบับที่ ๒). กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๙, หน้า ๑-๑๐.

สมพงษ์ สิงหะพล. “ต้องสอนให้เกิดจิตสำนึกใหม่”. สีมาจารย์. ปีที่ ๑๓ (ฉบับที่ ๒). กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๔๒, หน้า ๑๕-๑๖.

อารีย์ วงศ์แดง. “ทัศนคติและพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร”. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์. ปีที่ ๑๐ (ฉบับที่ ๒) กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๔, หน้า ๑๑- ๑๘.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

ชนิกานต์ ปัทม. “พฤติกรรมการมีจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์”. ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม, ๒๕๖๑.

ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์. “ปัจจัยจิตสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ”. หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (ไม่ได้ตีพิมพ์), สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๖.

ธีระพงษ์ รอดอุปการ. “การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดี กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านปากน้ำ อำเภอดงจันทน์นครศรีธรรมราช”, ๒๕๖๕.

ธรรมนันท์กา แจ้งสว่าง. “ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓”. ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.กรุงเทพฯ, ๒๕๔๗.

นันทวัฒน์ ชุนชี. “การใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อหนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒”. ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๗.

นักศึกษาหลักสูตรพัฒนาสัมพันธ์ระดับผู้บริหาร กองบัญชาการกองทัพไทย รุ่นที่ ๑๓. “เยาวชนไทยกับการเป็นพลเมืองที่ดี”. เอกสารวิชาการหลักสูตรพัฒนาสัมพันธ์ระดับผู้บริหาร กองบัญชาการกองทัพไทย รุ่นที่ ๑๓, ๒๕๖๔.

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ. “รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ: การศึกษายะยะยาว”. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๗.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

นวรินทร์ ตาก้อนทอง, “จิตสาธารณะ : คุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์”. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <http://learners.in.th/blog/krujo2007/390763.pdf>, ๕ มีนาคม ๒๕๖๕.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.nesdb.go.th/download/article/article_2016032311243.Pdf, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๔.

ภาษาต่างประเทศ

Kahne, Joseph and Westheimer. (๒๐๐๔). Educating the “Good Citizen”: Political choices and pedagogical goals. **American Political Science Association Journal**, vol. ๓๗.

Laurel Cafdwallader Stolte, Molly Isenbarger, and Alison Klebanoff Cohen. (๒๐๑๔). Measuring Civic Engagement Processes and Youth Civic Empowerment in the Classroom: The CIVICS Observation Tool. **The Clearing House**, ๔๔-๕๑.

Mark Baildon, Jasmine B.-Y. Sim and Agnes Paculdar. (๒๐๑๖). A tale of two countries: comparing civic education in the Philippines and Singapore. **A Journal of Comparative and International Education**, ๙๓-๑๑๕.

ภาคผนวก

ผนวก ก

แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างแกนนำจิตอาสา
สู่การเป็นพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนบ้านปากน้ำ

แบบสอบถาม

เรื่อง การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒

๒. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ๑) เพศ ๒) อาชีพของผู้ปกครอง ๓) สถานภาพของผู้ปกครอง และ ๔) รายได้ต่อเดือนที่ได้รับจากครอบครัว

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงมากที่สุด การตอบแบบสอบถามนี้จะไม่มีการระบุชื่อต่อตัวท่านแต่อย่างใด

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาในการตอบแบบสอบถาม

คณะผู้วิจัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

๑. เพศของแกนนำ (นักเรียน)

ชาย หญิง

๒. อาชีพของผู้ปกครอง

เกษตรกร/ชาวสวน รับจ้างทั่วไป
 รับราชการ/ทำงานในองค์กรภาครัฐ พนักงานบริษัทเอกชน
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

๓. สถานภาพของผู้ปกครอง

อยู่ด้วยกัน (พ่อ-แม่) แยกกันอยู่ (พ่อ-แม่)
 อยู่กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่พ่อ-แม่ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

๔. รายได้ต่อเดือนที่ได้รับจากครอบครัว

ต่ำกว่า ๑,๕๐๐.-บาท ระหว่าง ๑,๕๐๑-๓,๐๐๐.-บาท
 มากกว่า ๓,๐๐๑.-บาท ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงช่องเดียวในแต่ละ ข้อโดยพิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

- ๕ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
 ๔ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
 ๓ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
 ๒ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
 ๑ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	กระบวนการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดี	ระดับของการปฏิบัติ				
		๕	๔	๓	๒	๑
การเตรียมกลุ่มเด็กและเยาวชน						
๑	นักเรียนได้รับการติดต่อให้เข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่อง					
๒	นักเรียนได้เข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบความสำคัญของการเป็นแกนนำอย่างชัดเจน					
๓	นักเรียนได้รับการอบรมหรือพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะสำหรับนำมาใช้ในการเป็นแกนนำจิตอาสาอย่างสม่ำเสมอ					
การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์						
๔	ผู้บริหารและคณะครูได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมเป็นแกนนำอย่างชัดเจน					
๕	นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะ					
๖	นักเรียนได้ศึกษาและรวบรวมจุดอ่อน จุดแข็งของตนเองและกลุ่มแกนนำก่อนที่เข้ามาร่วมเป็นแกนนำ					
การคัดเลือกแกนนำ						
๗	ผู้บริหารและคณะครูได้ชี้แจงเกณฑ์ในการพิจารณาคุณสมบัติของคนที่จะเป็นแกนนำอย่างชัดเจน					
๘	ผู้บริหารและคณะครูพูดคุยกับนักเรียนเพื่อตรวจสอบคุณลักษณะว่ามีความเหมาะสมกับการเป็นแกนนำ					
๙	ผู้บริหารและคณะครูกำหนดบทบาทของแกนนำแต่ละคนอย่างชัดเจนและสอดคล้องกับบุคลิกภาพของแต่ละคน					
การวางแผนการพัฒนาแกนนำ						
๑๐	ผู้บริหารและคณะครูกำหนดตารางการประชุมแกนนำอย่างชัดเจน					

ข้อที่	กระบวนการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดี	ระดับของการปฏิบัติ				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑๑	ผู้บริหารและคณะครูส่งเสริมและสนับสนุนให้แกนนำเข้าร่วมการอบรมทั้งที่จัดเองและหน่วยงานภายนอกจัด					
๑๒	ผู้บริหารและคณะครูฝึกให้แกนนำได้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมจิตสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ					
การกำหนดประเด็นปัญหา						
๑๓	นักเรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความต้องการเพื่อกำหนดประเด็นปัญหาเพื่อนำมาจัดกิจกรรมจิตสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ					
๑๔	ผู้บริหารและคณะครูสนับสนุนเครื่องมือหรือเทคนิคในการกำหนดประเด็นปัญหาเพื่อนำมาจัดกิจกรรมจิตสาธารณะอย่างเพียงพอและเหมาะสม					
๑๕	นักเรียนได้รับการแนะนำเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำกำหนดเป็นประเด็นปัญหาในการจัดกิจกรรมสาธารณะอย่างต่อเนื่อง					
การปฏิบัติภารกิจ						
๑๖	นักเรียนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ดำเนินงานตามแผนกิจกรรมที่กำหนดไว้					
๑๗	นักเรียนได้ดำเนินงานกิจกรรมจิตสาธารณะตรงกับประเด็นปัญหาที่ร่วมกันกำหนด					
๑๘	นักเรียนสามารถปฏิบัติงานกิจกรรมเสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนด					
การอบรมเพิ่มทักษะและความเป็นผู้นำ						
๑๙	นักเรียนได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำอย่างสม่ำเสมอ					
๒๐	นักเรียนได้รับการชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท					

ข้อที่	กระบวนการสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดี	ระดับของการปฏิบัติ				
		๕	๔	๓	๒	๑
	หน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอย่างชัดเจน					
๒๑	นักเรียนสามารถประสานงานกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมจิตสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
การสรุปบทเรียน						
๒๒	นักเรียนเปิดโอกาสให้เพื่อนสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรม					
๒๓	นักเรียนเปิดโอกาสให้เพื่อนสมาชิกเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำรายงานผลกิจกรรม					
๒๔	นักเรียนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้นำเสนอผลการดำเนินงานของกิจกรรมจิตสาธารณะต่อสาธารณชนสม่ำเสมอ					

ขอบคุณในความร่วมมือ

คณะผู้วิจัย

ผนวก ข

แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำ
จิตอาสา ของโรงเรียนบ้านปากน้ำ

แบบสอบถาม

เรื่อง พฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสา
ของโรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒

๒. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๑ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย

๑) เพศ ๒) อาชีพของผู้ปกครอง ๓) สถานภาพของผู้ปกครอง และ ๔) รายได้ต่อเดือนที่ได้รับจาก
ครอบครัว

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของ
โรงเรียนบ้านปากน้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต ๒

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงมากที่สุด การตอบแบบสอบถาม
นี้จะไม่มีการระบุชื่อชื่อตัวท่านแต่อย่างใด

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาในการตอบแบบสอบถาม

คณะผู้วิจัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

๑. เพศของแกนนำ (นักเรียน)

ชาย หญิง

๒. อาชีพของผู้ปกครอง

เกษตรกร/ชาวสวน รับจ้างทั่วไป
 รับราชการ/ทำงานในองค์กรภาครัฐ พนักงานบริษัทเอกชน
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

๓. สถานภาพของผู้ปกครอง

อยู่ด้วยกัน (พ่อ-แม่) แยกกันอยู่ (พ่อ-แม่)
 อยู่กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่พ่อ-แม่ อื่น ๆ (โปรด
ระบุ).....

๔. รายได้ต่อเดือนที่ได้รับจากครอบครัว

ต่ำกว่า ๑,๕๐๐.-บาท ระหว่าง ๑,๕๐๑ - ๓,๐๐๐.-บาท
 มากกว่า ๓,๐๐๑.-บาท ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสาของโรงเรียนบ้านปากน้ำ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด
เพียงช่องเดียวในแต่ละ ข้อโดยพิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

- ๕ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
- ๔ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
- ๓ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
- ๒ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
- ๑ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	พฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสา	ระดับของการปฏิบัติ				
		๕	๔	๓	๑	๑
ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม						
๑	นักเรียนวางแผนการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะอย่างรอบคอบ					
๒	นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย					
๓	นักเรียนมีความพยายามในการที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด					
๔	นักเรียนรับผิดชอบต่อภาระงานของตนเองเสมอ					
การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม						
๕	นักเรียนวางแผนการพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมพร้อมเข้าร่วมกิจกรรมเสมอ					
๖	นักเรียนรู้สึกมีความสุขที่ได้ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม					
๗	นักเรียนทำกิจกรรมสาธารณะโดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน					
๘	นักเรียนพยายามโน้มน้าวให้เพื่อนเข้าร่วมกิจกรรมทำประโยชน์ส่วนรวมโดยการสร้างแรงจูงใจและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำกิจกรรม					
การช่วยเหลือส่วนรวม						
๙	นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อส่วนรวม					
๑๐	นักเรียนช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจทุกครั้งเมื่อมีโอกาส					
๑๑	นักเรียนเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม					
๑๒	นักเรียนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะทุกครั้งที่มีโอกาส					
การเคารพสิทธิต่อส่วนรวม						
๑๓	นักเรียนรับรู้และยอมรับสิทธิที่ตนเองพึงมีอย่างเข้าใจ					

ข้อที่	พฤติกรรมจิตสาธารณะของแกนนำจิตอาสา	ระดับของการปฏิบัติ				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑๔	นักเรียนเคารพการตัดสินใจของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล					
๑๕	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นด้วยความใส่ใจ					
๑๖	นักเรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนและกลุ่มบุคคลที่ดำเนินงานกิจกรรมร่วมกัน					
๑๗	นักเรียนยกย่องชมเชยเพื่อนสมาชิกด้วยความจริงใจ					
การดูแลรักษาทรัพย์สินของส่วนรวม						
๑๘	นักเรียนสามารถดูแลทรัพย์สินของส่วนรวมที่นำมาใช้ในกิจกรรมจิตสาธารณะได้เป็นอย่างดีทุกครั้ง					
๑๙	นักเรียนสามารถใช้ทรัพย์สินของส่วนรวมได้อย่างคุ้มค่า					
๒๐	นักเรียนแบ่งปันให้ผู้อื่นเข้ามาใช้ทรัพย์สินของส่วนรวมเสมอ					

ขอบคุณในความร่วมมือ

คณะผู้วิจัย

ผนวก ค
แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของแกนนำต่อการเข้าร่วม
กิจกรรมจิตอาสา

แบบสอบถามความพึงพอใจของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา
โรงเรียนบ้านปากน้ำ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ระหว่างวันที่ ๑๕ มกราคม – ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๕

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑. เพศ ชาย หญิง
๒. ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๑ มัธยมศึกษาปีที่ ๒ มัธยมศึกษาปีที่ ๓
๓. สถานภาพผู้ตอบ กลุ่มแกนนำ กลุ่มขยายผล

ส่วนที่ ๒ การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

กรุณาขีดเครื่องหมาย ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว

ที่	ความพึงพอใจของแกนนำที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑	การจัดกิจกรรมในครั้งนี้มีประโยชน์ต่อนักเรียน					
๒	นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม					
๓	นักเรียนได้รับความรู้/ประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อไปปรับใช้ได้					
๔	รูปแบบของกิจกรรมมีความเหมาะสม					
๕	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					
๖	การประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					
๗	สถานที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					
๘	สามารถนำความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมไปต่อยอดได้					
๙	ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มเป็นไปด้วยดีไม่มีข้อขัดแย้งใดๆ					
๑๐	ภาพรวมความพึงพอใจในการเข้ากิจกรรมครั้งนี้					

ข้อคิดเห็นอื่น ๆ

.....
.....
.....

◆ ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ◆

ผนวก ง
โครงการ “ขยะมีค่า สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย”

โครงการ	ขยะมีค่า สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมปลอดภัย
กลุ่มภารกิจที่รับผิดชอบ	การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน
ผู้รับผิดชอบโครงการ	ผู้บริหารสถานศึกษาและแกนนำนักเรียน
สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ สพฐ มนุษย์	ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากร
สอดคล้องกับมาตรฐานโรงเรียน	มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ ๒ กระบวนการบริหารและการจัดการ
ระยะเวลาดำเนินการ	๑๕ มกราคม ๒๕๖๕ ถึง ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๕

๑. หลักการและเหตุผล

จากสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศในปัจจุบันมีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นทั่วประเทศเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัว แต่มีการนำมากำจัดอย่างถูกต้องเพียงส่วนน้อย ส่วนที่เหลือจึงกลายเป็นปัญหาสังคมที่ลุกลามไปสู่ปัญหาอื่นๆ ในสังคม อาทิ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคน ปัญหาสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งแต่ละปัญหาส่งผลต่อคุณภาพของเยาวชนทั้งสิ้น

ดังนั้น กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้มีนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้ดำเนินกิจกรรมเพื่อลด คัดแยกและนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ รวมถึงการเก็บรวบรวมขยะเพื่อส่งไปกำจัดอย่างถูกต้องโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ทั้งนี้สถานศึกษาจึงมีหน้าที่ในการปลูกฝังจิตสำนึกเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนลด คัดแยกขยะและจัดการขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฝ่ายกิจกรรมต่างๆ และส่งเสริมให้นักเรียนเข้ามาเป็นแกนนำและสมาชิกในการบริหารจัดการขยะภายในสถานศึกษา โดยการปลูกฝังลักษณะนิสัยรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวมเพื่อให้เกิดสถานศึกษาปลอดภัยจากโรคร้ายหรือปัญหาสุขภาพต่างๆ อันมีสาเหตุมาจากปัญหาขยะอย่างแท้จริง

๒. วัตถุประสงค์โครงการ

๒.๑ เพื่อกระตุ้น รมรงค์เสริมสร้างจิตสำนึกและความรู้ความเข้าใจถึงแนวทางในการลดปริมาณขยะ การแยกขยะและการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ รวมถึงการเก็บรวบรวมขยะเพื่อนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี

๒.๒ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถานศึกษาได้มีโอกาสพัฒนาการเรียนการสอนเชิงบูรณาการกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓. เป้าหมาย

เชิงปริมาณ : ลดปริมาณขยะและเพิ่มการนำขยะไปใช้ประโยชน์

เชิงคุณภาพ : ปลูกฝังจิตสำนึกเกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน และสามารถขยายผลสู่ชุมชน

๔. วิธีดำเนินการ

๔.๑ ประชุมวางแผน กำหนดเป้าหมาย กำหนดเนื้อหาและรูปแบบวิธีการดำเนินงานโครงการ

๔.๒ จัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติ

๔.๓ อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การคัดแยกขยะในโรงเรียน

๔.๔ ประเมินผลการดำเนินงานและสรุปผลรายงาน

๕. กิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินงาน

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ					ผู้รับผิดชอบ
		ส. ๑	ส. ๒	ส. ๓	ส. ๔	ส. ๕	
๑	ประชุมวางแผนและกำหนดเป้าหมาย	↔					แกนนำ จิตอาสา
๒	จัดทำโครงการ		↔				แกนนำ จิตอาสา
๓	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ			↔			แกนนำ จิตอาสา
๔	ดำเนินงานกิจกรรม				↔		แกนนำ จิตอาสา
๕	ประเมินผลและสรุปรายงาน					↔	แกนนำ จิตอาสา

๖. งบประมาณ

จำนวน ๓,๐๐๐.-บาท จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (โครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School))

๗. สถานที่

โรงเรียนบ้านปากน้ำ อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

๘. ตัวชี้วัดและความสำเร็จ

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
ร้อยละของนักเรียนแกนนำ สามารถคัดแยกขยะจากปริมาณขยะทำให้ปริมาณขยะลดลง/เพิ่มปริมาณขยะที่สามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่	ร้อยละ ๙๐
ร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ ๑ ถึง ชั้นมัธยมปีที่ ๓ สามารถคัดแยกขยะจากปริมาณขยะทำให้ปริมาณขยะลดลง/เพิ่มปริมาณขยะที่สามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ (ขยายผล)	ร้อยละ ๕๐

๙. การติดตามประเมินผล

๙.๑ ประเมินผลจากปริมาณขยะที่ลดลงหรือปริมาณการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น

๙.๒ ประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

๑๐. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑๐.๑ นักเรียนในโรงเรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๑๐.๒ โรงเรียนมีการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ๑๐.๓ โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่น่า

๑๐.๓ อยู่และเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนมาโรงเรียนเพิ่มขึ้น

ผนวก จ
ประมวลภาพการเข้าร่วมกิจกรรม
การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของ
โรงเรียนบ้านปากน้ำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต ๒

ภาพกิจกรรม

ประชาสัมพันธ์การสร้างแกนนำจิตอาสา

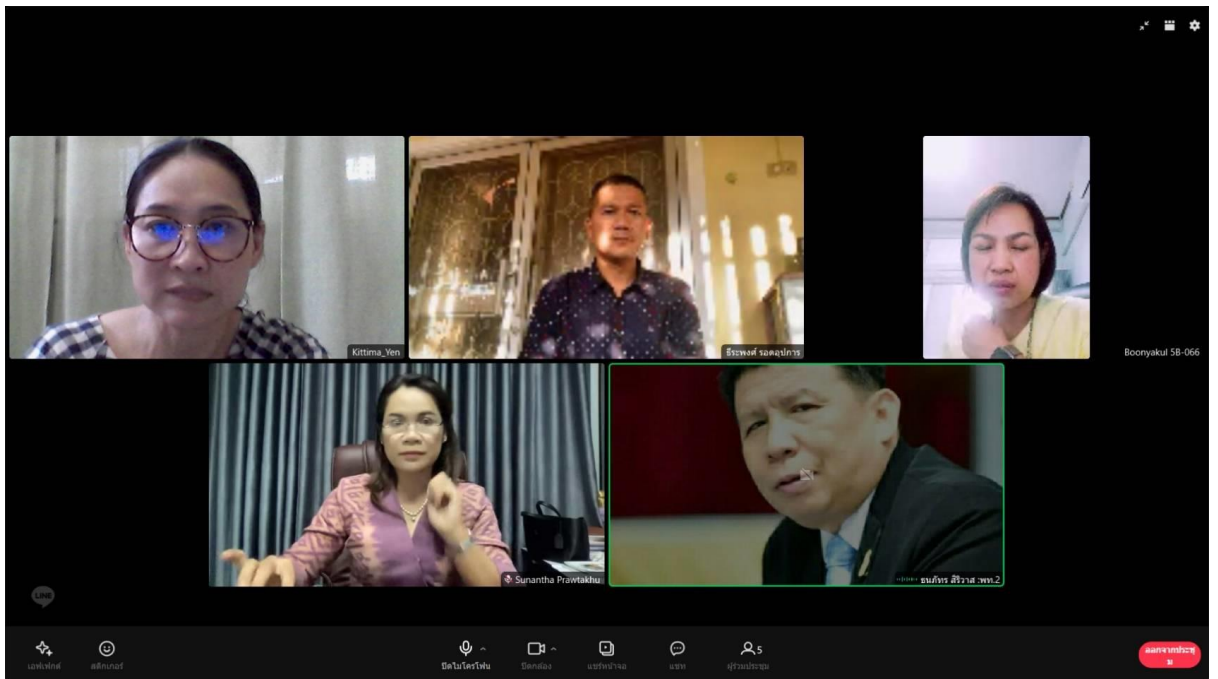
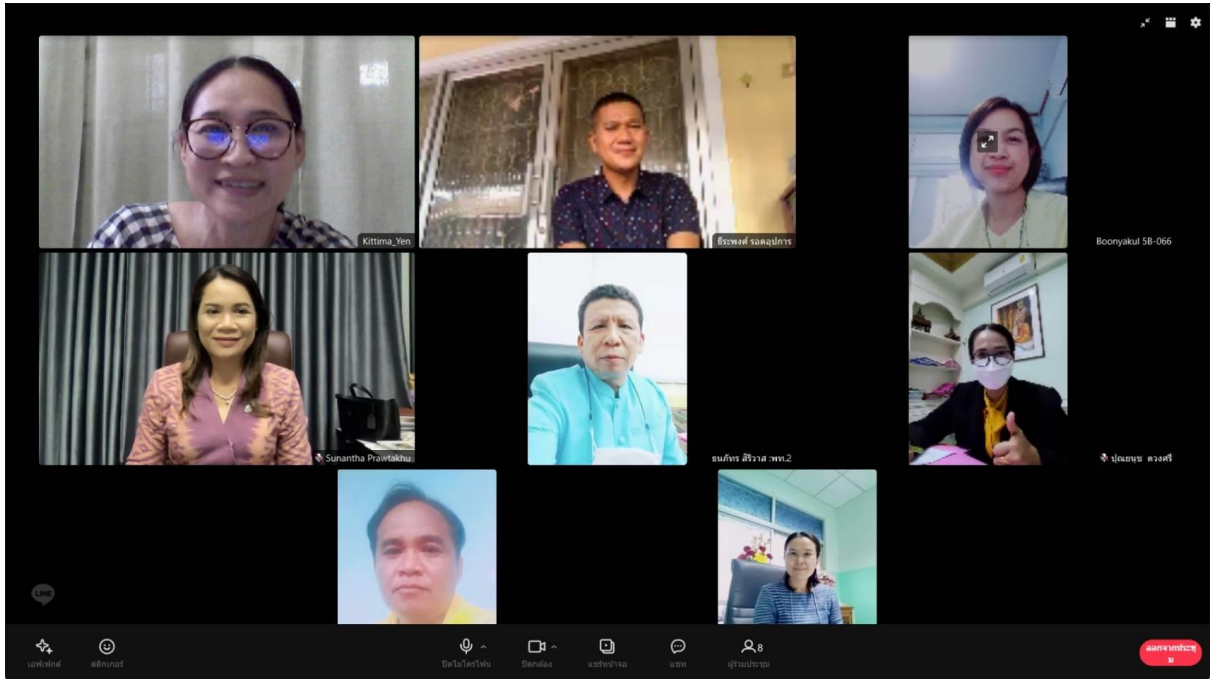
ขอเชิญภาคีเครือข่ายทางการศึกษา
เข้าร่วมกิจกรรมสร้างต้นแบบแกนนำจิตอาสา
ผู้การเป็นพลเมืองที่ดี

โรงเรียนบ้านปากน้ำ อำเภอลำลูกกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
ระหว่างวันที่ 12 - 31 มีนาคม พ.ศ.2565
กลุ่มวิชาการที่ 2 สจว.สพฐ. รุ่นที่ 9

ไปอาสาทันเดอะ

ภาพกิจกรรม

ภาพการประชุมวางแผนการดำเนินงาน

ภาพกิจกรรม ภาพการประชุมวางแผนการดำเนินงาน

ภาพกิจกรรม
ภาพการประชุมวางแผนการดำเนินงาน

ภาพกิจกรรมอบรมแกนนำ

ภาพกิจกรรมอบรมแกนนำ

ภาพกิจกรรมอบรมแกนนำ

ภาพกิจกรรมอบรมแกนนำ

ภาพกิจกรรมใช้เครื่องมือวิจัยเก็บข้อมูล

ภาพกิจกรรมใช้เครื่องมือวิจัยเก็บข้อมูล

ผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษางานวิชาการ

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิสิต อินทมาโน ผู้เชี่ยวชาญระดับสูงสำนักกลยุทธ์และวางแผน
สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (สกว.)
๒. พันเอก อภิชาติ เจริญเกตุ นายทหารปฏิบัติการ. ประจำสถาบันวิชาการป้องกัน
ประเทศ ช่วยปฏิบัติราชการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ผู้บริหารและคณาจารย์ที่ปรึกษางานวิชาการ

๑. พลตรี ชำนาญ ช่างสาต ผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๒. พันเอก อภิสสิทธิ์ วงศ์บัวแก้ว รองผู้อำนวยการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๓. พันเอก อาชวกุล กาญจนาคม รองผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๔. พันเอก กฤษกมล ธรรมานุกูล ผู้อำนวยการกองวิทยาการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๕. นาวาอากาศเอก ปิยะ จารุอารยพันธ์ ผู้อำนวยการกองการศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๖. พันเอก วสันต์ รัตนบุญชูร นายทหารปฏิบัติการ. ประจำสถาบันวิชาการป้องกัน
ประเทศ ช่วยปฏิบัติราชการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๗. พันเอก อภิชาติ เจริญเกตุ นายทหารปฏิบัติการ. ประจำสถาบันวิชาการป้องกัน
ประเทศ ช่วยปฏิบัติราชการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๘. นาวาอากาศเอก อโนชา รัชพรมงคล นายทหารปฏิบัติการ. ประจำสถาบันวิชาการป้องกัน
ประเทศ ช่วยปฏิบัติราชการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๙. พันเอกหญิง อัมพาศรี ดำรงค์กุล นายทหารปฏิบัติการ. ประจำสถาบันวิชาการป้องกัน
ประเทศ ช่วยปฏิบัติราชการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

๑๐. พันเอกหญิง ปัทมา ขำเอี่ยม นายทหารปฏิบัติการ. ประจำสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ช่วยปฏิบัติราชการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๑๑. พันเอกหญิง พัชรินทร์ สุนทรวรรณ รองผู้อำนวยการกองวิทยากร สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๑๒. พันเอก วราทิตย์ บุญประสพ รองผู้อำนวยการกองการศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๑๓. พันเอก สนิท นันทะวงศ์ หัวหน้ากองสนับสนุน สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

รายชื่อสมาชิก

คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง
สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๙
กลุ่มที่ ๒

เรื่อง : การสร้างแกนนำจิตอาสาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโรงเรียนบ้านปากน้ำ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต ๒

๑. นางกิตติมา เย็นกาย	เลขที่ ๔
๒. นายธนพล นาเลาะห์	เลขที่ ๒๐
๓. นายธนภัทร สิริवास	เลขที่ ๒๑
๔. นายธีระพงษ์ รอดอุปการ	เลขที่ ๒๖
๕. นางสาวบุญยกุล หัตถกิจ	เลขที่ ๓๔
๖. นางสาวบุญยงนุช ดวงศรี	เลขที่ ๔๑
๗. นางสาวสุนันทา พริ้วตะคุ	เลขที่ ๖๒
๘. นางสาวสุรัชดา ภูรับพา	เลขที่ ๖๘
๙. นายอังคารพิสุทธิ์ สยามประโคน	เลขที่ ๗๓